

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ**БЕЛАРУСКАЯ ФЕМІДА
Ў НОВАЙ МАНТЫ****ЭЎРЫКА!** 2 стар.**ПРАРЫЎ У ФАРМАКАЛОГІІ**
3 стар.**НАВІНЫ
З НАЦЫЯНАЛЬНАГА ПРЭС-ЦЭНТРА**
3 стар.**ГАСЦЁЎНЯ****ЗАПАВЕДЗІ МАСТАКА Гаўрылы ВАШЧАНКІ**
4 стар.**НАВІНЫ З АРХІВА****НЯСПРАЎДЖАНЫ «ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ»
ЛОЦЫЙНАГА БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ**
7 стар.**ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ: УКРАІНА, РАСІЯ**
6 стар.**ВЕРНІСАЖ****КВЕТКІ БЭЗУ
Маргарыты АСТРАВУМАВАЙ**
6 стар.**ПРЭМ'ЕРЫ
«БЕЛАРУСЬ-ФІЛЬМА»**
8 стар.**КРЫЖАВАНКА АД Ірыны БЕКІШ**

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА**РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА Ў 48 КРАІНАХ**

Голас Радзімы

Што тыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі**Выдаецца з 6 красавіка 1955 года**

27 лютага 2002 года, № 9 (2775)

Цана 130 рублёў

E-mail: golos_radzimy@tut.by

Хроніка жыцця**У БДУ — НОВАЯ ВУЧЭБНА-
ДАСЛЕДЧАЯ ЛАБАРАТОРЫЯ**

Стварэнне лабараторыі стала вынікам супрацоўніцтва факультэта радыёфізікі і электронікі БДУ, Навукова-даследчага інстытута прыкладных фізічных праблем імя А. Сеўчанкі і даследна-вытворчага ўнітарнага прадпрыемства «Канструктарскае бюро спецыяльнай тэхнікі».

Сёння на факультэце радыёфізікі і электронікі атрымліваюць адукацыю больш за 700 студэнтаў і 50 аспірантаў. Задача лабараторыі — садзейнічаць развіццю іх прафесійных навыкаў і ўвасабленню найбольш цікавых ідэй.

Адкрыццё лабараторыі дазволіць злучыць вучобу, навуковую дзейнасць і вытворчасць, стварыць цэласную сістэму падрыхтоўкі кадраў.

НАДЗЕІ РЭАЛЬНАГА СЕКТАРА**Урад Беларусі становіцца ацаніў работу рэальнага сектара эканомікі ў мінулым годзе.**

Як лічыць віцэ-прэм'ер Сяргей Сідорскі, гэта дае падставы для выканання задач сацыяльна-эканамічнага развіцця ў 2002 годзе. Вялікія надзеі беларускі ўрад звязвае і з рэалізацыяй дамоўленасці з расійскім бокам аб збліжэнні ўмоў гаспадарання дзвюх краін. Чакаецца, што для беларускіх вытворцаў хутка пачнецца выраўноўванне тарыфаў на расійскую электраэнергію і газ. Дасягнута таксама дамоўленасць аб увядзенні парызных тарыфаў на чыгуначным транспарце.

Акрамя гэтага, беларускі ўрад мяркуюе аказаць неабходную падтрымку айчынным вытворцам, у тым ліку стваральнікам беларускага сучаснага аўтобуса, які карыстаецца попытам не толькі ў нашай краіне.

**У НАЛІБОКАХ НАВАСЁЛЫ
З АЛТАЯ****Плямісты алень, радзіма якога — Далёкі Усход, у хуткім часе будзе свабодна разгульваць па беларускіх лясах.**

Пяць гадоў таму спецыялісты леса-паляўнічай гаспадаркі «Налібоцкая пушча» завезлі ў Беларусь з Алтайскага краю 18 жывёл. Зараз іх пагалоўе павялічылася больш чым у два разы. А пакуль далёкаўсходнія госці ўтрымліваюцца ў вальеры.

Старшы егер Мікалай КАРАВАЙСКІ падкармлівае аленя.**ПРАДОЎЖЫЦЬ ЖЫЦЦЕ
У МАСТАЦТВЕ****18 лютага народнаму мастаку СССР і Беларусі акадэміку Міхаілу Савіцкаму споўнілася 80 гадоў.**

У гэты ж дзень у Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі адкрылася выстава майстра, дзе былі прадстаўлены работы, створаныя за апошнія пяць гадоў. Як адзначае мастак, нягледзячы на ўзрост і стан здароўя, творчых задум у яго цяпер больш, чым у маладыя гады. Але, на жаль, не ўсе яны будуць рэалізаваны. «Так уладкаваны свет: усім адведзены свой тэрмін, і толькі мастацтву наканавана прадоўжыць жыццё,» — разважае Міхаіл Савіцкі.

**ПАМЯЦІ ВОІНАЎ-
ІНТЭРНАЦЫЯНАЛІСТАЎ****У Магілёве на набярэжнай Дняпра адбылося ўрачыстае адкрыццё капліцы-помніка.**

Ён прысвечаны памяці воінаў-інтэрнацыяналістаў, якія загінулі ў лакальных войнах, у тым ліку і ў Афганістане. У цэнтры капліцы знаходзіцца скульптурная кампазіцыя, якая ўяўляе сабой Маці-Беларусь, што благаслаўляе сваіх дзяцей на ратны подзвіг. Як адзначаў на ўрачыстай цырымоніі старшыня Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага Сходу Вадзім Папоў, ваіна ў Афганістане з'яўляецца трагічнай старонкай нашай гісторыі, на якой назаўсёды застануцца герайчныя вобразы воінаў-інтэрнацыяналістаў, іх маці і ўдоў, што нясуць крыж сваіх страт.

ЛЮТЫ Б'Е РЭКОРДЫ**Люты не апраўдвае сёлета сваёй назвы. Гэты апошні месяц зімы, які звычайна паказвае свой марозны нораў, сёлета больш падобны на красавік: дзень ідэальна на свет прабліска зялёныя травінкі, а на многіх дрэвах набухлі пупышкі.**

Па ацэнках метэаролагаў, люты аказаўся рэкордна цёплым. А ў канцы месяца з боку Атлантыкі зноў завіталі вільготнае і цёплае паветра. У апошні тыдзень лютага дзённая тэмпература ў краіне была плюсавай, а ноччу дасягала часам 10 градусаў марозу. Якім будзе першы месяц вясны? Як паказвае практыка мінулых гадоў, снежныя апады і маразы зусім не выключаюцца і ў сакавіку.

«ГОРКА!»**Амаль 150 сямейных пар, якія жывуць на Міншчыне, адзначылі ў мінулым годзе «залатое вяселле», а 184 — адсвяткавалі «сярэбраны» юбілей.**

Паводле афіцыйных даных, у 2001 годзе ў вобласці было зарэгістравана 10 218 шлюбаў, што на 10 працэнтаў перавышае мінулагоднія паказчыкі. Дарэчы, больш за 90 працэнтаў шлюбаў рэгіструецца ва ўрачыстай абстаноўцы. Маладыя і больш сталыя бацькі звычайна аддаюць перавагу ўрачыстаму цырыманяльню і з нагоды нараджэння сваіх дзяцей.

Падрыхтавала **Ларыса ЛАЗАР**.**купалавы мясціны: вязынка**

На дварэ яшчэ люты, а ў Вязынцы сапраўдная вясна... Цяжка ўявіць, што зусім нядаўна тут правіла свой бал завіруха: перамятала сцежкі, награвашчвала снежныя гурбы пад стрэхі дамоў. Пад промнямі сапраўды вясновага сонейка «прадзіравілася» зімовае ўбранне. Уздоўж рачулікі выгягнулі з-пад снегу купіны травы, а кожная дрэва кругавымі праталінамі абазначыла сваё месца на зямлі.

*Тае снег, таюць сковы
зімы ледзяністмя,***анонс****У Гомелі адкрылася карцінная галерэя народнага мастака, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Беларусі Гаўрылы Вашчанкі.**

Мастак нарадзіўся менавіта на Гомельшчыне, у вёсцы Чыкалавічы Брагінскага раёна. На Беларусі адкрыты толькі тры галерэі, прысвечаныя асобным мастакам, — гэта экспазіцыі В. Бялыніцкага-Бірулі, П. Масленікава, а цяпер і Г. Вашчанкі. У Гомелі, акрамя пастаяннай выставы палотнаў Г. Вашчанкі, будуць прадстаўлены творы іншых мастакоў.

Працяг тэмы на 4-й стар.

**«ЗЯМЛЁЙ ЛЯГУ Ў ЗЯМЛЮ,
але ПЕРШ ПРАПЯЮ...»***Сонца з ласкай ажыўчай
гуляе ў прыволлі!
Хутка жайранак песняй
сваёй галасістаю
Прывітае аратых
на полі.*

Магчыма, так было і сто дваццаць гадоў таму. Зямля ажывала, квітнела, а ў сям'і сялян-арандатараў Луцэвічаў чакалі дзіця, і ў купальскую ноч там нарадзіўся сын Іван, Янка. Ёсць нешта містычнае ў гэтым супадзенні, якое нібыта вызна-

чыла наперад пёс хлапчука — будучага паэта Янкі Купалы.

Тысячы людзей штогод прыязджаюць у Вязынку, у Купалаву хату. Многія ўспрымаюць яе як радавое гняздо песняра, бо цяжка ўявіць, што не было ў Луцэвічаў свайго кута, свайго зямліцы — усё належала мясцоваму пану С. Замбржыцкаму. Пройдзе час, і гаротнасць такога жыцця адаб'ецца ў горкіх радках:

— Закачэньне на 5-й стар.

захавай традыцыю**МАСЛЕНКА**

Вядомы беларускі этнограф А. Багдановіч сцвярджае, што беларуская Масленка, як і руская Масленіца, суправяджалася катаннем з гарак на санках і частаваннем блінамі. Але беларуская Масленка мела свае асаблівасці. Так, на Уласа (лічыўся апекуном хатняй жывёлы і святкаваўся 11 лютага), які часта супадаў з Масленкай, у некаторых мясцовасцях спраўлялася «конскае свята». Коней добра кармілі і нічога на іх не вазілі.

У Барысаўскім, Лепельскім і іншых паветах існаваў масленічны звычай «вазіць бабу на пачастунак». Унукі ўпрагаліся ў санкі і ўрачыста везлі сваю бабу-павітуху да сябе на бліны.

Дзв'ючаты збіраўся і спявалі масленічныя песні:

— Закачэньне на 8-й стар.

Мапонак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

жыццё пасля чарнобыля

РАДЫЯЛОГІЯ МАЛАДЗЕЕ

Асноўнай задачай створанага ў Гомелі 15 гадоў назад Навукова-даследчага інстытута радыялогіі з'яўляецца распрацоўка навуковых падыходаў у пераадоленні наступстваў Чарнобыля.

Супрацоўнікі інстытута праводзяць даследаванні ў галіне сельскагаспадарчай радыялогіі, распрацоўваюць навуковыя праблемы рэабілітацыі забруджаных радыенуклідамі тэрыторый, выпрацоўваюць меры па абароне насельніцтва падчас аварый, прыродных і тэхнагенных катастроф, займаюцца ана-

лізам абарончых мерапрыемстваў, якія праводзяцца на забруджаных тэрыторыях. Вынікі даследаванняў інстытута знайшлі практычнае прымяненне ў многіх сельскагаспадарчых рэгіёнах, якія пацярпелі ад катастрофы на ЧАЭС.

Больш за 60 працэнтаў супрацоўнікаў інстытута радыялогіі — моладзь, сярод іх інжынер-радыёлаг, нядаўняя выпускніца Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта Імя Ф. Скарыны Ірына САЧОК і малодшы навуковы супрацоўнік, біёлаг радыяхімічнай лабараторыі Андрэй ДЫДЫШКА (на здымку).

Сяргей ХАЛАДЗІЛІН, БелТА.

«беларусы ў малдове»

ПРАБЛЕМЫ ДЫЯСПАРЫ ДАСЛЕДУЮЦЬ ВУЧОНЫЯ

У Акадэміі навук Малдовы адбылася прэзентацыя кнігі «Беларусы ў Малдове». Зборнік выдадзены ў Мінску на матэрыялах Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі, якая адбылася ў Кішыніёве 6—8 кастрычніка 2001 года.

У сустрэчы прынялі ўдзел пасол Беларусі ў Малдове В. Саковіч, прэзідэнт АН Малдовы А. Андрыеш, дырэктар інстытута філасофіі А. Рошка, дырэктар інстытута міжэтнічных даследаванняў, навуковы супрацоўнік акадэміі, прадстаўнікі Дэпартамента міжэтнічных адносін і беларускай абшчыны.

Беларусь таксама прадстаўляла дэлегацыя вучоных на чале з доктарам філасофскіх навук Л. Крыштаповічам.

Было адзначана, што канферэнцыя «Беларусы ў Малдове» — першая па гісторыі і праблемах дыяспары ў гэтай краіне. Матэрыялы прадстаўляюць тэарэтычныя напрацоўкі вучоных і спецыялістаў Беларусі і Малдовы па асэнсаванні гістарычных каранёў і сучасных рэалій узаемадзеяння нашых традыцыйнага сярброўскіх народаў.

Выказана пажаданне, каб частка тыражу зборніка выйшла на беларускай мове.

Інфармацыя аб прэзентацыі прайшла на тэлебачанні, у друку і на радыё Малдовы.

Вячаслаў ІГНАЦЕНКА, намеснік старшыні Беларускай абшчыны ў Кішыніёве.

абітурыент-2002

УДЗЕЛЬНІЧАЙ І ПЕРАМАГАЙ

У студзені стартвалі алімпіяды «Абітурыент БДУ-2002» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Аб тым, як яны будуць праходзіць у гэтым годзе, і аб вопыце папярэдніх гадоў раскажаў начальнік упраўлення вучэбнай і навукова-метадычнай работы БДУ Віктар САМАХВАЛ.

— Алімпіяды праходзяць не адзін год і карыстаюцца вялікай папулярнасцю сярод моладзі. З 2001 года яны праводзяцца па 11 прадметах на 10 факультэтах. Мэта толькі адна — выявіць і прыцягнуць да вучобы ва ўніверсітэце найбольш падрыхтаваных і здольных маладых людзей па такіх прадметах, як матэматыка, фізіка, інфарматыка.

Праводзяцца алімпіяды ў тры туры: адзін завочны і два вочныя. Трэці тур — падагульняючы, і пройдзе ён у Белдзяржуніверсітэце 12 мая з адпаведнымі прадметнымі камісіямі шляхам выканання пісьмовых работ. Калі ў першым туры ўдзельнічаюць у сярэднім 300—400 чалавек, то да апош-

няга даходзяць звычайна 50—80. Застаюцца, безумоўна, лепшыя з лепшых. У мінулым годзе было запічана без уступных экзаменаў адразу 182 абітурыенты. Акрамя пераможцаў, заахвочваюцца прызёры. Ім выстаўляецца высокі бал па прадмету, што ўлічваецца, калі яны будуць паступаць на адпаведную спецыяльнасць.

У алімпіядах могуць пазмагацца выпускнікі, якія жывуць і вучацца за мяжой, але гэта павінны быць этнічныя беларусы. У кожнага ўдзельніка ёсць шанец перамагчы і стаць студэнтам БДУ, для гэтага патрэбна настойлівасць і, вядома ж, веды.

Павел САМЕЦЬ.

аспект праблемы

Першага лютага 2001 года ў Беларусі ўступілі ў дзеянне новыя, больш ліберальныя, якія адпавядаюць духу часу, Крымінальны і Крымінальна-выканаўчы кодэксы. Іх прагрэсіўнасць адзначаюць многія юрысты, у тым ліку і расіяне, якія да стварэння падобнага заканадаўства прыступілі пазней. Таму мінулы год быў асаблівым для ўсяго беларускага праваддзя, якое пачало працаваць у новых умовах.

У раённыя і гарадскія суды за гэты час паступіла звыш 44 тысяч крымінальных спраў, або на 17 працэнтаў менш, чым у 2000 годзе. Старшыня Вярхоўнага суда Беларусі Валянцін Сукала тлумачыць гэты факт дзвюма прычынамі: зніжэннем агульнага ўзроўню злачыннасці і дзеяннем новага Крымінальнага кодэкса, што выключыў крымінальную адказнасць за некаторыя правапарушэнні, якія раней лічыліся злачынствамі.

Акрамя таго, суддзі шырока выкарыстоўваюць новыя, больш гуманныя віды пакарання: грамадскія работы, штрафныя санкцыі. А вось да 32 працэнтаў асуджаных былі прыменены суровыя меры пакарання, звязаныя з пазбаўленнем волі. І хаця дзве трэці з іх асуджаны за здзяйсненне цяжкіх і асабліва цяжкіх злачынстваў, Валянцін Сукала лічыць гэты паказчык досыць высокім.

Беларусь, як вядома, у адрозненне ад Расіі і іншых сваіх суседзяў, не аб'яўляла мараторый на смяротнае пакаранне, што дагэтуль выклікае крытыку еўрапейскага супольніцтва. Такое рашэнне было прынята пасля ўсенароднага рэферэндуму 1996 года, калі большасць грамадзян выказаліся супраць яго адмены. Тым не менш у краіне назіраецца тэндэнцыя да змяншэння прыгавораў, якія прадугледжваюць выключную меру пакарання. Калі тры гады таму такіх вердыктаў вынесена 13, то ў мінулым — у два разы менш. Як гаворыць Валянцін Сукала, такая суровая кара прымяняецца толькі ў адносінах да тых злачынцаў, на сумленні якіх некалькі чалавечых жыццяў. Да таго ж у новым заканадаўстве з'явілася альтэрнатыва смяротнаму пакаранню — па-

БЕЛАРУСКАЯ ФЕМІДА ў НОВАЙ МАНТЫ

жыццёвае зняволенне, да якога прыгаворана 11 небяспечных злачынцаў.

І яшчэ адна важная дэталі: увядзенне новага Крымінальнага кодэкса дазволіла перагледзець справы ў адносінах да 17 тысяч чалавек. У выніку ад пакарання вызвалены 3 100 асоб, з якіх больш за 1 000 пакінулі турмы, а 5 000 асуджаным пакаранні ўдалося знізіць. Вырасла — у 1,6 раза — і колькасць апраўдальных прыгавораў. Праўда, год назад старшыня Вярхоўнага суда меркаваў, што іх будзе значна больш. Відаць, суддзям не так проста вызваліцца ад стэрэатыпаў савецкага крымінальнага права з яго абвінавачаным ухіпам. Але, як кажуць, усё наперадзе. Бо рэфармаванне судова-прававой сістэмы — працэс працяглы, і першы год работы ў новых умовах — гэта толькі пачатак шляху, на якім яшчэ сустранецца нямала цяжкасцей. Асабліва, калі размова ідзе аб выкараненні застарэлых «хвароб» праваддзя. І больш за ўсё жапокаў гучыць наконт нізкай якасці і маруднасці ў разглядзе крымінальных спраў судовай машынай. З увядзеннем новага заканадаўства, падобна, назіраецца некаторы прагрэс і тут. Так, летась 96 працэнтаў крымінальных спраў разгледжана адносна хутка — у тэрмін да аднаго месяца. Да 1,4 працэнта зменшылася і колькасць крымінальных спраў, адмененых у касацыйным і наглядным парадку.

Разам з тым гэта зусім не азначае, што новая заканадаўчая база стала панацэяй ад усіх бед і пазбавіла судовую сістэму ад промахаў і памылак. Праблем яшчэ хапае, і гэта добра разумеюць самі суддзі.

— Нас вельмі засмучае, — гаворыць на гэты конт Валянцін Сукала, — што ў мінулым годзе было неабгрунтавана асуджана 22 чалавекі, вышэйстаячымі судамі адменены несправядлівыя прыгаворы ў адносінах да 752 чалавек і зменена — больш чым 1 130. Так што недахопы ў нашай рабоце, на вялікі жаль, яшчэ сустракаюцца. А гэтага быць не павінна, таму што кожная судовая памылка

звязана з людскімі трагедыямі і лёсамі.

Непакояць старшыню Вярхоўнага суда і агульныя хранічныя хваробы судовай вытворчасці маруднасць, перанос судовых слуханняў, што гаворыць аб неарганізаванасці і няўменні падрыхтаваць і правесці судовае разбіральніцтва на належным узроўні. І вышэйшая судовая інстанцыя не пакідае падобныя факты без увагі. За злоўжыванні ў рабоце, звязаныя ў асноўным з судовай маруднасцю, да дысцыплінарнай адказнасці прыцягнуты 31 суддзя, а 226 дэпрэміраваны.

Усе гэтыя і многія іншыя праблемы, а таксама шляхі іх рашэння былі абмеркаваны 21 лютага на II з'ездзе суддзяў Беларусі ў Мінску.

Адначасова адбываюцца змяненні і ў грамадзянскай судавытворчасці, дзе летась назіраўся рост такіх спраў. Гэта сведчыць не толькі аб пашырэнні судовай юрысдыкцыі ў цэлым, але і аб тым, што беларускія грамадзяне пачынаюць больш давяраць айчынай Фемідзе. Судамі былі задаволены патрабаванні 95 працэнтаў істцоў, якія звярнуліся па судовую абарону, 1 254 скаргі на паставоны дзяржаўных органаў, службовых асоб аб накладанні адміністрацыйных спагнанняў, адноўлены на рабоце 500 чалавек, прыняты станоўчыя рашэнні аб спагнанні заробатнай платы на карысць 670 грамадзян, адноўлена права ўласнасці на рухомую і нерухомую маёмасць амаль 4 тысяч грамадзян.

Падводзячы вынікі работы судовага корпуса краіны, Валянцін Сукала падкрэсліў:

— Мінулы год стаў першым годам прымянення новага крымінальнага заканадаўства, і яго вынікі маюць вялікае значэнне для далейшага станаўлення беларускага праваддзя. Самае галоўнае: дзейнасць судоў была накіравана на ахову гарантаваных Канстытуцыяй правоў і свабод грамадзян, дзяржаўных і грамадскіх інтарэсаў, а таксама на ўмацаванне правапарадку.

Ларыса ЛАЗАР.

ракурс

КАМАНДІРОВАКА ДА ...КІНОЛАГАЎ

Камандзір унутраных войскаў МУС Беларусі генерал-лейтэнант Юрый Жадобін пазнаёміў журналістаў беларускіх СМІ з буднямі падраздзяленняў унутраных войскаў.

НА ЗДЫМКУ: паказальныя выступленні кінолагаў.

Віктар ТАЛОЧКА, БелТА.

соцыум

САЦЫЯЛЬНАЯ ІНФАРМАЦЫЯ — ДАКЛАДНА І БЯСПЛАТНА

На базе Беларускай асацыяцыі сацыяльных работнікаў у Мінску працуе бюро сацыяльнай інфармацыі. Тут прадастаўляюць бясплатныя звесткі пра арганізацыі (дзяржаўныя, камерцыйныя, рэлігійныя), якія аказваюць сацыяльную дапамогу розным катэгорыям насельніцтва.

Як сцвярджае менеджэр бюро Лілія Вайцахоўская, такія паслугі распаўсюджаны ва ўсім свеце. Мінскае аддзяленне створана па ўзору Польскага бюро, але з улікам беларускіх рэалій. У камп'ютэрным банку даных — каля 2 000 адрасоў сацыяльных служб Беларусі. Збор інфармацыі ажыццяўляюцца пры садзейнічання Праграмы малых грантаў Сусветнага банка, праграмы развіцця ААН, пасольства Вялікабрытаніі ў Беларусі. Браў удзел у пачынанні і фонд Чарльза Сцюарта МОНА (ЗША). Фарміраванне базы заняла каля года.

Інфармацыя згрупавана па запытах 25 катэгорый насельніцтва (інваліды, бежанцы, дзеці — ахвяры аварыі на ЧАЭС, алкаголікі, наркаманы, прадстаўнікі сексуальных меншас-

цей і гэтак далей) і відах дапамогі.

У базу даных была ўведзена юрыдычная інфармацыя, пададзена ў форме пытанняў-адказаў. Дзякуючы такой арганізацыі працы, звесткі лёгка знайсці і зручна імі карыстацца.

Бюро садзейнічае інфармацыйнай падтрымцы сацыяльна не абароненых спаёў насельніцтва. Зварот да спецыялістаў дапамагае эканоміць час, нервы.

Аднак многія людзі нават не здагадваюцца, што іх праблемай займаецца шэраг арганізацый. Да прыкладу, у Мінску 72 арганізацыі дапамагаюць няпоўным і шматдзетным сем'ям. Важна пераадолець псіхалагічны бар'ер і не саромецца звяртацца да спецыялістаў у складаныя моманты жыцця.

Алена СПАСЮК.

новыя тэхналогіі

ПРАРЫЎ У ФАРМАКАЛОГІІ

Летась на Гродзенскім заводзе медпрэпаратаў завершана асваенне тэхналогіі вытворчасці лейцыну. З гэтай нагоды адбылася прадстаўнічая прэс-канферэнцыя на тэму: «Беларускія амінакіслоты: перспектывы вытворчасці і скарыстанне ў ахове здароўя». У ёй бралі ўдзел больш за дзесяць прадстаўнікоў айчыннай медыцыны, сярод якіх былі намеснік генеральнага дырэктара канцэрна «Белбіяфарм» Вячаслаў Драніца, дырэктар Інстытута фізіка-арганічнай хіміі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, доктар хімічных навук, акадэмік, прафесар Уладзімір Салдатаў, загадчык кафедры фармакалогіі Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта, доктар фармацэўтычных навук, прафесар Барыс Дубовік...

Варта сказаць некалькі слоў пра лекавыя сродкі, што вырабляюцца на аснове амінакіслот. Іх вытворчасць з'яўляецца прыярэтай і ў сусветнай фармацэўтычнай індустрыі. Лекавыя сродкі з дабаўкамі амінакіслот дазваляюць кіраваць функцыямі арганізма чалавека, валодаюць супрацьзапаленчымі, гарачкапаніжальнымі ўласцівасцямі, маюць высокі тэрапеўтычны індэкс, адкрываюць добрыя перспектывы для лячэння сардэчна-сасудзістых, анкалагічных захворванняў... Сёння нават разглядаецца пытанне аб выкарыстанні амінакіслот у якасці дабавак у харчовую, парфумерна-касметычную прадукцыю... Як бачна, спектр ужывання амінакіслот вельмі шырокі.

Асвоенае на Гродзенскім заводзе медпрэпаратаў амінакіслотнае ляркарства лейцын — першая «ластаўка» не толькі ў межах Беларусі, але і краін Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Дзеянства працэнтаў лекаў на аснове амінакіслот вырабляецца ў Японіі, астатнія дзесяць — у іншых краінах свету. Тое, што здзейснілі нашы айчыныя медыкі, можна назваць сапраўдным прарывам у медыцыне ў межах постсавецкай прасторы.

Працэс вытворчасці лейцыну ажыццяўляўся пры навуковым суправаджэнні спецыялістаў Інстытута фізіка-арганічнай хіміі Нацыянальнай акадэміі навук краіны пад кіраўніцтвам прафесара Салдатава. Па словах самога Уладзіміра Сяргеевіча, з амінакіслот пабудавана ўсё чалавечая цела: яны з'яўляюцца не толькі асновай бялку, але таксама выконваюць вялікую ролю ўніверсальных рэгулятараў біялагічных рэакцый. Ды атрымаць амінакіслоты ў чыстым выглядзе даволі складана... Ініцыятыва распрацоўкі і вы-

рабу лекавых прэпаратаў сыходзіла ад Масквы яшчэ ў часы СССР, але тэхналогіі іх вытворчасці найлепшым чынам захаваліся ва Украіне і на Беларусі. Сёння ў свеце тэхналогіямі высокакачысных амінакіслот валодаюць дзве-тры краіны. Беларусам удалося асвоіць лейцын за год — для падобнай работы тэрмін невялікі, таму гэта надае ўпэўненасці, што на бліжэйшую будучыню ў гэтай галіне ў нашай краіне вельмі неабліга перспектывы.

Па становішчы на першае студзеня бягучага года Гродзенскаму заводу ўдалося выпусціць 300 кілаграмаў субстанцыі лейцыну, непасрэдна жа вытворчасцю таблетаў займаецца Барысаўскі завод медыцынскіх прэпаратаў. Гэтае ляркарства можа выкарыстоўвацца і ў прафілактычных мэтах у раёнах, забруджаных радыёнуклідамі ці іншымі хімічнымі рэчывамі, яно валодае імунамодэліруючым эфектам. Пасля ўжывання лейцыну назіраецца значнае паляпшэнне стану хворых людзей у пасляоперацыйны перыяд. Прэпарат не выклікае алергіі, не ўплывае на развіццё пухлін. Але трэба адзначыць: лейцын — не медыцынскі сродак ад анкалагічных захворванняў; ён з'яўляецца як бы суправаджаючым прэпаратам пры лячэнні хваробы, а таксама ў час рэабілітацыі хворага чалавека... Дарэчы, лейцын вельмі станоўча спрыяе лячэнню алкагалізму і залежнасці ад тытуню.

Зараз распрацоўваецца канцэпцыя Дзяржаўнай навукова-тэхнічнай праграмы «Амінакіслоты», якая прадугледжвае ў бліжэйшы час асваенне 50 відаў медпрэпаратаў на аснове амінакіслот.

Алесь ЛІПЕНЬ.

асоба

КЛОПАТЫ СЯРГЕЯ ЗАНЬКО

Загадчык кафедры акушэрства і гінекалогіі Віцебскага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта прафесар Сяргей ЗАНЬКО (на здымку) — галоўны рэдактар часопіса «Ахова мацярынства і дзяцінства», член экспертнага савета вышэйшай атэстацыйнай камісіі пры Акадэміі навук Беларусі.

Аляксандр ХІТРОЎ, БелТА.

факт

КРЭДЫТЫ НА АДНАЎЛЕННЕ

Вядомае віцебскае прадпрыемства «Віцязь» інтэнсіўна абнаўляецца. Гэта стала магчымым, дзякуючы крэдытам, атрыманым з ЗША, на агульную суму 2,5 мільёна долараў.

У цэхах устаноўлена новае якаснае абсталяванне з Германіі, Італіі, Тайваня. Усё гэта дазволіць калектыву ўжо сёлета наладзіць вытворчасць лічбавых тэлевізараў сёмага пакалення. А ў будучыні віцябляне мяркуюць збіраць штогод 600 тысяч тэлевізараў, якія карыстаюцца попытам не толькі ў краіне, але і за яе межамі.

Андрэй ЛЯХ.

навіны з нацыянальнага прэс-цэнтра

ЧАРГОВЫЯ ВЫБАРЫ У МЯСЦОВЫЯ САВЕТЫ

Асноўная праца Цэнтральнай камісіі па выбарах і правядзенні рэспубліканскіх рэферэндумаў у гэтым годзе будзе звязана з падрыхтоўкай да выбараў дэпутатаў мясцовых Саветаў, якія адбудуцца 4 сакавіка 2003 года. Пра гэта наведаная журналістам старшыня ЦВК Лідзія Ярмошына.

У канцы лістапада — пачатку снежня з'явіцца адпаведны Указ Прэзідэнта краіны, які дасць старт гэтай выбарчай кампаніі. Трэба будзе сфарміраваць больш за 8,5 тысячы выбарчых камісій, у працы якіх будучы задзейнічаны каля 90 тысяч чалавек. Нязручнасцю гэтай кампаніі для ЦВК кіраўнік гэтага органа назвала тое, што ўсе выдаткі на яе будучы зацверджаны толькі бюджэтам 2003 года, у той час як большасць падрыхтоўчай працы трэба зрабіць у 2002-м.

Выбаркам заняты арганізацыйнай давыбарай на тры вакантныя месцы ў Савет Рэспублікі. На працягу лютага ў Брэсцкай, Гомельскай і Гродзенскай абласцях прайшло выплчэнне адпаведных кандыдатаў.

Што датычыцца міжнароднага супрацоўства беларускага ЦВК, то Лідзія Ярмошына нагадала, што зусім нядаўна яна прысутнічала ў якасці назіральніка на выбарах ва Узбекістане. У групу назіральнікаў ад СНД на парламенцкіх выбарах ва Украіне, якія адбудуцца ў сакавіку гэтага года, уключаны і прадстаўнікі Беларусі. Актыўны ўдзел Цэнтрвыбаркам Беларусі прымае ў рабоце Асацыяцыі арганізатараў выбараў краін Цэнтральнай і Усходняй Еўропы.

НА ШЛЯХУ ўЗАЕМРАЗУМЕННЯ

На працягу трох дзён у Беларусі знаходзілася Спецыяльная рабочая група Парламенцкай асамблеі АБСЕ пад кіраўніцтвам члена парламента Германіі Уты Цапф.

Як адзначыла на прэс-канферэнцыі, падводзячы вынікі візіту, спадарыня Цапф, галоўная задача групы — «спрыяць Беларусі ў паглыбленні працэсу дэмакратызацыі».

Падчас сустрэч з парламентарыямі і афіцыйнымі асобамі члены еўрапейскай дэлегацыі выказалі занепакоенасць тым, што Кансультатыўна-назіральная група (КНГ) АБСЕ, якая працуе ў Беларусі са снежня мінулага года, калі скончыўся тэрмін паўнамоцтваў пасла Віка, застаецца без кіраўніка, і тым, што беларускія ўлады хацелі б унесці змены ў мандат КНГ.

У той жа час спадарыня Цапф выказала задавальненне, што новы закон аб друку, які распрацоўваецца зараз, будзе да яго разгляду нацыянальным парламентам абмяркоўвацца з зацікаўленымі структурамі ў Беларусі, а таксама накіраваны для экспертнай ацэнкі ў АБСЕ і Савет Еўропы. У якасці станоўчых момантаў было адзначана і тое, што зараз працягваецца работа над Выбарчым кодэксам у межах рэкамендацыі Міжпарламенцкай асамблеі СНД, а таксама разглядаюцца заканадаўчыя прапановы па пашырэнні паўнамоцтваў парламента.

СТАТЫСТЫКА — ДАКЛАДНАЯ

Праверкі Міжнароднага валютнага фонду і іншых арганізацый паказалі, што Міністэрства статыстыкі і аналізу Беларусі працуе ў адпаведнасці з міжнароднымі стандартамі. Пра гэта заявіла на сустрэчы з журналістамі яго кіраўнік Уладзіслаў Мецляж.

Міністэрства рыхтуе 83 кварталныя, 76 месячных і каля 100 гадавых справаздач. Аналітычныя запіскі робяцца па ўсіх эканамічных пытаннях, а таксама падчас пасяўной і ўборачнай кампаній па дакладнасці справаздачных даных. У 2001 годзе было праведзена каля 10 тысяч праверак.

Сярод станоўчых вынікаў працы народнай гаспадаркі ў мінулым годзе міністр адзначыў рост аб'ёму сельгасвытворчасці, які павялічыўся на 1,8 працэнта. Сярод негатыўных — пагаршэнне дэмаграфічнай сітуацыі. У Беларусі зараз жыве меней 10 мільёнаў чалавек, дакладна — 9 мільёнаў 980 тысяч.

ІРАНСКІ ГАНДЛЁВЫ ЦЭНТР У МІНСКУ

Правядзенне незалежнай знешняй палітыкі, імкненне да дыялога цывілізацый, да альянсу ўсіх краін з мэтай усталявання міру і бяспекі ва ўсім свеце — так вызначыў асноўныя прынцыпы Ісламскай Рэспублікі Іран пасол гэтай краіны ў Беларусі Махамад Хашэмі Гальпаегані.

Адрозна ж пасля распаду Саветаў Саюза Іран прызнаў незалежнасць былых яго рэспублік і наладзіў з імі дыпламатычныя адносіны. У тым ліку і з суверэннай Беларуссю, з якой супрацоўніцтва ў апошнія гады развіваецца даволі паспяхова. Візіт Прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнка ў Ісламскую Рэспубліку Іран у 1997 годзе, а таксама правядзенне чатырох пасяджэнняў Сумеснай камісіі па эканамічным супрацоўніцтве падрыхтавалі аснову і прававую базу для развіцця адносін дзвюх краін.

Іран цікавіць беларуская опытка, электроніка, прадукты хімічнай вытворчасці, машынабудавання. У сваю чаргу, беларусам прапановяцца прадукты харчавання, інжынерныя і тэхналагічныя паслугі. Ёсць намер стварыць у Мінску Іранскі гандлёвы цэнтр і пастаянную выставу. Беларусь — адна з тых краін, куды іранская моладзь імкнецца трапіць на вучобу.

САЮЗУ ЖАНЧЫН — 10

10 гадоў існуе Беларускі саюз жанчын (БСЖ). За гэты час ён аб'яднаў каля 100 тысяч актывістаў па ўсёй краіне. Галоўнымі задачамі саюза лічацца адраджэнне ў грамадстве духоўнасці, маральнасці, падняцце прэстыжу мацярынства, клопаты пра маці і дзіця.

Немалаважнай для саюза з'яўляецца сацыяльная падтрымка жанчын. Для гэтых мэт створаны адпаведны цэнтр. За апошнія пяць гадоў каля 12,4 тысячы чалавек, якія сюды звярнуліся, авалодалі новымі прафесыямі, атрымалі кансультацыйную юрыстаў, псіхалагаў. Для жанчын, што пацярпелі ад хатняга насілля альбо па нейкіх іншых прычынах апынуліся ў цяжкім становішчы, створаны крызісны рэабілітацыйны цэнтр. Каля трох тысяч чалавек ужо мелі магчымасць карыстацца яго паслугамі, 78 з іх былі прадстаўлены часова прытулак.

Беларускі саюз жанчын імкнецца актыўна ўплываць на дзяржаўную палітыку ў галіне аховы мацярынства і дзяцінства. Значныя прапановы былі ўнесены ў дзяржаўную праграму «Дзеці Беларусі».

БСЖ актыўна супрацоўнічае з усімі жаночымі арганізацыямі СНД, збіраецца ўступаць ў Сусветную жаночую арганізацыю. А зусім нядаўна адбыўся абмен візітамі дэлегацый беларускіх і кітайскіх жанчын.

Пра гэта расказала журналістам намеснік старшыні Беларускага саюза жанчын Рэгіна Давідовіч.

Максім НЯВІНСКІ

захваленні

СПЯВАЕ І ІГРАЕ МІЛЦЫЯ

Супрацоўнікі органаў унутраных спраў Віцебшчыны не толькі ловяць злачынцаў і раскрадаўнікаў чужой уласнасці, але ў вольны час спяваюць, танцуюць, іграюць на музычных інструментах.

На абласны агляд мастацкай самадзейнасці яны прадставілі каля трыццаці капектываў. лепшымі, як вызначыла журы, аказаліся ансамбль гарманістаў з Гарадка, вакальнае трыо з Наваполацка і іншыя.

НА ЗДЫМКАХ: ансамбль гарманістаў Гарадоцкага райааддзела ўнутраных спраў — лаўрэат рэспубліканскіх і міжнародных фестываляў; тонкасці скрыпачнага майстэрства падуладнага Галіне ХАДКЕВІЧ з Кастрычніцкага РАУС Віцебска; звінець гітарная струна ў руках супрацоўніка крымінальнага вышуку Ігара БАБІЧА з Дуброўна.

Аляксандр ХІТРОЎ, БелТА.

гасцеўня

Гаўрыла Вашчанка — адзін з найбольш вядомых і самабытных беларускіх мастакоў у манументальным і станковым жанры. Многія з яго прац ведае кожны мінчанін. Напрыклад, мазаічнае пано «Асветнікі» ў былым ДOME настаўніка (зараз Ліцэй БДУ). Мастак — аўтар вiтражой Чырвонага касцёла ў Мінску.

Гаўрыла Вашчанка нарадзіўся ў 1928 годзе ў Гомельскай вобласці. Рана застаўся без бацькі. Звычайна людзі ўспамінаюць пра вясела дзяцінства, як пра цяжкі час выпрабаванняў. У Гаўрылы Харытонавіча іх было няма, але сёння ён усміхаецца, успамінаючы сваё юнацтва, і расказвае, як не выпускаў з рукі аловак і ўвесь час маляваў на цудам знойдзеных аркушах паперы.

Калі на сямейнай нарадзе вырашалася пытанне пра будучыню Гаўрылы Вашчанкі, яго старэйшы брат настаяў, каб ён ехаў вучыцца. Юнак сеў на параход і паехаў вучыцца ў Кіеўскае мастацкае вучылішча, а потым паступіў у Львоўскі інстытут.

На працягу многіх гадоў усё, што зарабляў брат, дзялілася напалам.

Мастак кажа, што ўсё жыццё будзе схіляцца перад

трыма людзьмі: маці, якая яго нарадзіла і навучыла працаваць, братам за разуменне і падтрымку, а таксама перад жонкай, якая побач ужо 50 гадоў і заўсёды разумела мастака, цярыла ўсе жыццёвыя нягоды і не патрабавала матэрыяльных даброт.

Гаўрыла Харытонавіч і зараз шмат працуе, звычайна слухаючы класічную музыку. У яго майстэрні — беларускія пейзажы, партрэты дарагіх людзей: маці, жонкі, брата, бабулі. Работы Вашчанкі знаходзяцца ў многіх мастацкіх музеях. Мастак мае двух сыноў. На ганаровым месцы ў яго майстэрні — віншаванне ад унучкі Яначкі з днём нараджэння: партрэт дзядулі, убраны сардэчкамі.

Наша размова з Гаўрылам Харытонавічам пачалася з чарнобыльскай тэмы, якой ён прысвяціў шмат прац. Апошняя карціна на мальберце таксама пра нясцішны боль беларусаў. Большасць населеных пунктаў Брэсінскага раёна, дзе нарадзіўся мастак, засталіся без жыхароў.

ГАЎРЫЛА ВАШЧАНКА: «НЕ ПАТРАБУЙ АД ЖЫЦЦЯ БОЛЬШ, ЧЫМ САМ МОЖАШ ЯМУ ДАЦЬ»

— Гэта дзіўнае адчуванне: радзіма нібы ёсць і нібы яе няма. Некалькі гадоў назад я ездзіў у сваю вёску Чыкалавічы. Ціша і запустэненне.

Мае сваякі, адселеныя ў чыстую зону, пабудавалі дамы з выгодамі і жывуць нядрэнна. Але як сумна бачыць новыя аднаціпныя вуліцы, стандартныя дамы і ўспамінаць нашу вёску. Там быў лес з ягадамі і грыбамі, рэчка з рыбай. Людзям не хапае паветра. Нездарма многія просяць пахаваць іх на радзіме.

— Гаўрыла Харытонавіч, вы ў мастацтве каля пяці дзесяцігоддзяў. Як змянялася ваша светаўспрыманне?

— Час накладвае свой адбітак. Магу меркаваць хаця б па сваіх вучнях. Кожнае пакаленне мае свой менталітэт, свае погляды, адносіны да жыцця і мастацтва. Я ж адношу сябе да шасцідзясятнікаў.

— Да пакалення рамантыкаў!

— Так. Але менавіта яно за явіла аб ідэях свабоды і пачало расхітваць існуючы лад. Акрамя таго, ім многае створана ў мастацтве. Успомніце імёны дзеячаў у кінематографе, літаратуры, жывалісе, скульптуры, якія пакінулі пасля сябе добрую памяць. Гэта Чухрай са сваёй «Баладай пра сапдата», першы, хто сказаў праўду пра вайну. Васіль Быкаў — гонар беларускай літаратуры, Генадзь Бураўкін — сапраўдны паэт.

— Як вы лічыце, сённяшняе маладое пакаленне здольнае сказаць сваё важнае слова ў мастацтве?

— Зараз саромеюцца грамадзянскага ўчынку. З'явілася мастацтва ні аб чым — ні аб Радзіме, ні аб каханні. Хаця і цяпер ёсць творы высокага ўзроўню. Праўда, пра кінематограф гэтага не скажаш. Дэманструючы гвалт, тэлебачанне ўздзейнічае разбуральна. А калі паказваюць гвалт, то не змагаюцца з ім, а параджаюць яго. Гэта ў першую чаргу датычыцца мастацтва.

— Напэўна, зараз з'явіліся

новыя крытэрыі ацэнкі твораў мастацтва!

— На Захадзе (думаю, на Беларусі гэта прыйдзе гадоў праз дзесяць) галоўны крытэрыі мастацтва — ступень навізны, незалежна ад якасці, ідэі. Мастак прыкладвае шмат намаганняў, каб стварыць штосьці незвычайнае. Напрыклад, на выставе ў Венецыі першы прыз атрымала праца галандскага мастака, які паказаў замарожаную матку жывёліны з плодам у разрэзе. І гэта лічыцца апошнім словам у мастацтве.

Да ХХ стагоддзя ў творчасці не было верхняй планкі. Лічылася, што прыгожае з'яўляецца бясконцым. Аднак існавала ніжняя мяжа, якая цяпер знікла. Раней дрэнную працу называлі немастацкай і непрафесійнай. Зараз жа не прынята гаварыць пра які-небудзь твор як пра няякасны. У адказ заўсёды можна пачуць, што ён адлюстроўвае погляды майстра.

— Што ж у такім выпадку будзе з мастацтвам далей?

— На маю думку, чалавецтва дойдзе да мяжы, а потым апамтаецца, і ўсё пачнецца спачатку. Мы імкнемся да еўрапейскага мастацтва, якое карыстаецца дасягненнямі рускай школы. Калі пошук новага вялі мастакі з высокай адукацыяй, гэта было абгрунтавана. Цяпер жа еўрапейскія традыцыі паступова разбураюцца, і эксперыменты ў мастацтве вяртаюцца да нас у горшым выглядзе, без школы.

Захад жа пачынае адумвацца. Да прыкладу, многія мастацкія школы ЗША запрашаюць выкладаць нашу прафесуру. Ідзе вяртанне да традыцый. Такім чынам, у гэтай частцы свету адновіцца школа, а мы сваю страцім і ўжо адтуль пачнем запрашаць выкладчыкаў.

Часта бываюць блізкія, але неаднолькавыя паняцці — цывілізацыя і культура. Цывілізацыя — гэта розум, а культура — душа. Таму цывілізацыя — інтэрнацыянальнае паняцце, а мастацтва — нацыянальнае. Сапраўды, не мае значэння, на

якой машыне ездзіць: нямецкай або французскай маркі. Але людзі, народжаныя ў розных кутках зямлі, кахаюць па-рознаму. Еўрапейцам уласцівы больш рацыянальны тып мыслення, у іх іншы менталітэт. А ён і з'яўляецца крытэрыем разумення і ацэнкі мастацтва.

Паглядзіце, хто назаўжды застаўся ў культуры. Італьянец Леанарда да Вінчы, іспанец Сальвадор Далі...

— Мне здаецца, вашы філасофскія адносіны да рэчаіснасці ствараюць у душы пэўную гармонію...

— Што тут зробіш? Кажуць, што калі ты не здольны ўплываць на палітыку, не займайся ёю.

— Гаўрыла Харытонавіч, вы выкладалі ў Акадэміі мастацтваў 38 гадоў, узначальвалі кафедру манументальнага мастацтва. Чаму больш гэтым не займаецеся?

— Галоўная прычына ў тым, што я прызвычаўся працаваць з моладдзю, якая імкнецца да ведаў. У сённяшняга разгубленага пакалення іншыя ў параўнанні з нашымі адносіны да адукацыі і працы. Мы ведалі: чым вышэй майстэрства, тым больш дасягнем у жыцці. Цяпер прадстаўнікі галерэй набываюць у мастакоў тое, што не мае ніякіх адносін да мастацтва. Натуральна, пераконваешся, што не варта аддаваць сілы на сваё ўдасканаленне.

Акрамя таго, надыйшоў іншы час, выраслі мае вучні, якія працуюць і выкладаюць.

— Вам пашанцавала не толькі рэалізаваць сябе ў творчасці, але і стварыць добрую сям'ю. Не сакрэт, што сярод творчых асоб гэта вялікая рэдкасць. Падзеліцеся сакрэтамі!

— Не ведаю, як адказаць на такое пытанне... Калі гэта ёсць, то ёсць. Мая філасофія такая: не патрабаваць ад жыцця больш, чым можаш даць. Мне здаецца, у адваротным выпадку здараюцца ўнутраныя трагедыі, пачынаецца разлад.

Гутарыла Алена СПАСЮК.

афіша

ЧАКАЮЦА ПРЭМ'ЕРЫ З... ПАХАМ ФАРБЫ

У Нацыянальным акадэмічным рускім тэатры імя Максіма Горкага нялёгкае час: ідзе капітальны рамонт, якога чакалі 50 гадоў.

Цяпер спектаклі адбываюцца ў памяшканні Маладзёжнага тэатра эстрады, але тамашнія залы і сцэна не дазваляюць праводзіць большую частку пастановак. Суцяшае тое, што глядач, засумаваўшы па спектаклях Рускага тэатра, будзе імкнуцца трапіць на іх з яшчэ большым энтузіязмам.

Але, нягледзячы ні на што, у бліжэйшы час тэатралю ўбачаць «Свабодны шлюб» — спектакль-дуэт Святланы Кузьміной і заслужанага артыста Расіі Аляксандра Брухацкага ў пастаноўцы Барыса Луцэнкі, які стварыў яго 6 гадоў таму.

Адбудзецца таксама вечар яўрэйскага анекдота «Перпетуум-мобіле», створаны зноўтакі Барысам Луцэнкам. У ім задзейнічаны народныя артысты Беларусі Аляксандр Ткачонак, Вольга Клебановіч, а таксама Аляксандр Ждановіч, Аляксандр Сацкавер.

З апошніх прэм'ер — «Ноч Вальпараіса» Ф. Рушара, рэжысёр — Антаніна Міхальцова. Пастаноўку ажыццявілі дзякуючы нямецкаму культурнаму фонду «Profilvitia» праз беларускае аддзяленне Міжнароднага інсты-

тута тэатра. Спектакль прысвечаны жыццю Пабла Нэруды. У галоўнай ролі — Аляксандр Ткачонак. Аляксей Шадзько спецыяльна для спектакля напісаў песні, якія сам і выконвае.

У тэатры рыхтуюцца прэм'еры. У бліжэйшы час глядачу будзе прапанаваны спектакль «Капігула» Альбера Камю, які ставіць Вітаўтас Грыгалюнас. Аднаўляецца адзін са старых спектакляў тэатра — «Адзіны спадкаемца». У ім чакаюцца новыя дэкарацыі і касцюмы. Штосьці зменіцца і ў самой пастаноўцы. Рэжысёр — нязменны выканаўца галоўнай ролі Аляксандр Ткачонак (калі артыст чвэрць стагоддзя назад упершыню выйшаў на сцэну ў гэтым спектаклі, яму было 25 гадоў). Але асноўныя рысы, нададзеныя спектаклю першым рэжысёрам Уладзімірам Маланкіным, захаваюцца.

Яшчэ адна прэм'ера — «Перад заходам сонца» па п'есе Генрыха Гаўпмана ў пастаноўцы Барыса Луцэнкі. Галоўную ролю выканае Расціслаў Янкоўскі.

Такім чынам, да сустрэчы ў Рускім тэатры!

Алена СПАСЮК.

Мінск, захарава, 28. дом дружбы

ВЕРНІСАЖ АРУНАСА ДАГІЛІСА

Добрай традыцыяй стала арганізацыя выстаў, імпрэз, вечароў у ДOME дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі. Вось і нядаўна адбылася выстава работ літоўскага мастака Арунаса Дагіліса.

Арганізавана яна Вяргіліяй Тарнаскайтэ, прэзідэнтам аб'яднання літоўцаў у Беларусі, і Алінай Юшкеняй.

Кампазіцыйна выстава падзелена на дзве тэматычныя часткі. Першая — замалёўкі роднай прыроды, цэрквы, могілкі — гаворыць аб захаванні мастака роднымі мясцінамі. Другая, прадстаўленая карцінамі «Леў», «Вадапей», «Лёгка», «Мяккі» і ін-

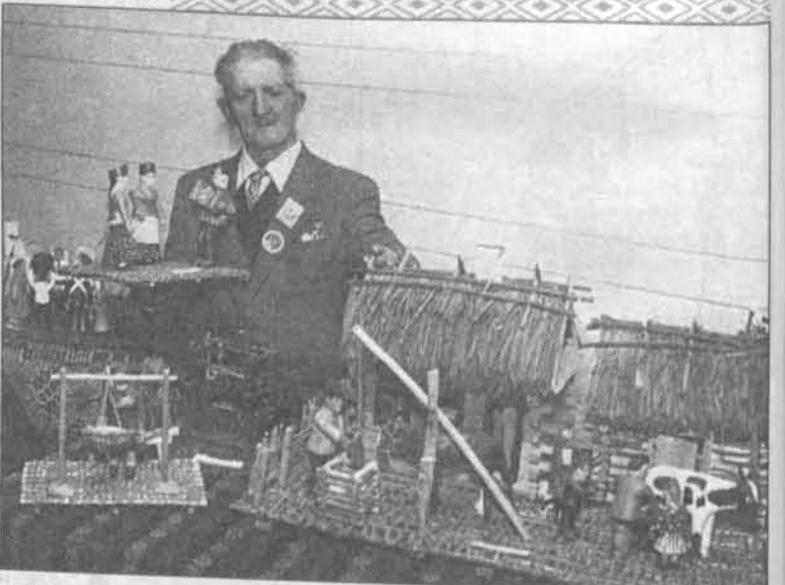
шымі, з'яўляецца абстрактным асэнсаваннем навакольнага асяроддзя і заварожвае глядача тонкім падборам колеру, лёгкасцю мазкоў і штрыхоў.

Спалучэнне рэалістычнага і абстрактнага ў палотнах Арунаса Дагіліса выклікала зацікаўленасць у беларускіх знаўцаў жывапісу.

На выставу прыйшло шмат вядомых людзей. Сярод іх беларускі мастак Аляксей Марачкін. Ён па запрашэнні арганізатараў выставы ўзяў слова і адзначыў, што «пасля знаёмства з Арунасам Дагілісам можна казаць аб вялікай духоўнай сувязі творцаў».

Валерый ЗМІТРОВІЧ, Інеса КУЛІЧ.

спадчына

МІНІ-МУЗЕЙ

Мікалай Тарасюк з вёскі Стойлы Пружанскага раёна вядомы тым, што на сваім прыватным участку стварыў дом-музей «Успаміны Вацькаўшчыны», дзе сабраў работы з дрэва, у якіх адлюстраваны сцэны сялянскага жыцця.

За сваю працу М. Тарасюк

узгагароджаны Залатым медалём ВДНГ СССР, Дыпламам ВДНГ БССР. На рэспубліканскім конкурсе «Драўляны цуд» яго работы адзначаны як лепшыя драўляная выстава. Нядаўна ён стаў лаўрэатам прэміі «За духоўнае адраджэнне».

На здымку Мікалай ТАРАСЮК з адной са сваіх кампазіцый.

Раман КАБЯК, БелТА.

купалавы мясціны: вязынка

«ЗЯМЛЁЙ ЛЯГУ Ё ЗЯМЛЮ, але ПЕРШ ПРАПЯЮ...»

— Пачатак на 1-й стар. —

Хацінкі кут не наш — чужы,

*Не наша ў полі стада йдзе,
О сэрца, колькі ні тужы.
Няма нам родасці нідзе!*

Усяго праз год пасля нараджэння Янкі сям'я Луцэвічаў перабярэца ў Юзэфава. Так і вандравалі з месца на месца: Косіна, Сенніца, Мінск, Прудзішча, Селішча... Такім быў лёс сялян-арандатараў. А тут яшчэ пайшоў з жыцця бацька Дамінік Ануфрыевіч, што дабавіла жыццёвых складанасцей.

Але ж вернемся ў Вязынку і зойдем у хату, каб уявіць сабе, як жылі ў той час Луцэвічы. А жылі вельмі сціпла, як большасць сялян. Цэнтральнае месца займала вялікая печ, вакол якой і круцілася жыццё. Дзяжа для цеста, самаробныя ложка, калыска, жардзінка-хадзюк для дзіцяці, стол, пакрыты льяным абрусам, абразы ў куце, гліняны посуд, газавая пямпа...

*Убор вясковы, невыдумны,
Абычай сельскай прастаты...*

Гэты ўбор аднавілі ў хаце ў 1972 годзе, калі рэстаўрыравалі дом і стварылі мемарыяльны запаведнік. Тады і сабралі ў хаце звесткі аб дзіцячых і юнацкіх гадах будучага паэта, фотаздымкі бацькоў і родзічаў, тых, хто ўплываў на станаўленне юнака. Алімпіяда Сонцава — яго першая настаўніца з Сенніцы, Мікалай Турчыновіч — настаўнік народнага вучылішча ў Беларучы, якое Янка скончыў у пятнаццацігадовым узросце. І, безу-

моўна, вобразы тых, на прыкладзе каго выхоўвалася любоў да Бацькаўшчыны, імкненне да яе незалежнасці: Кастуся Каліноўскага і Зыгмунда Чаховіча, Францішка Багушэвіча і Янкі Лучыны, Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча і Ядвігіна Ш. Менавіта яны заклалі ў душу паэта ўсведамленне неабходнасці барацьбы за сацыяльную справядлівасць, навучылі «любіць свабоду, родны край і мову». І яшчэ, як прызнаўся паэзія маст:

*Ад самай красы маіх дзён
невясёлых
Настаўнікам быў беларускі
абшар;
Усходы палаткаў і гоманы
ў сёлах
Навуку сваю мне прыкослі
ў дар.*

У Вязынцы вясна... Нішто не можа стрымаць аднаўлення зямлі. Як нішто не можа стрымаць імкненне

нашага народа да незалежнасці і ажыццяўлення Купалавай мары — «людзьмі звацца».

Тэкст і фота Яўгена КАЗЮЛІ.

НА ЗДЫМКАХ: помнік песьняру ў Вязынцы; у Вязынцы (на 1-й стар.); Купалава хата; куток хаты; такім быў Янка ў шасцігадовым узросце; «Рэчкі бурлівыя, ўчора салівыя, сёння усталі, пльывуць і бурляць».

асоба ў бязмежжы часу

ІГНАТ ДВАРЧАНІН

І. Дварчанін вывучаў сусветную літаратуру, карыстаючыся крыніцамі на лацінскай, стара-славянскай і іншых мовах. За гады вучобы ва ўніверсітэце авалодаў чэшскай мовай настолькі, што, вярнуўшыся на радзіму, пераклаў на беларускую мову творы Карала Чапека.

Адначасова Ігнат Дварчанін вядзе пённую работу ў галіне гісторыі беларускай літаратуры XX стагоддзя, выступае па гэтай праблеме з дакладамі ва ўніверсітэцкім аб'яднанні беларускай моладзі, якая гарача абмяркоўвае іх, крытыкуе, дапаўняе. Так паступова, абаліраючыся на вынікі студэнцкіх дыскусій, І. Дварчанін адбірае, сістэматызуе матэрыял для другой сваёй грунтоўнай працы — «Хрэстаматыі па новай беларускай літаратуры (ад 1905 года)».

Пасля заканчэння ўніверсітэта Ігнату прапанавалі застацца на выкладчыцкай рабоце, але цяга да радзімы перамагла. У 1926 годзе Дварчанін вярнуўся ў Вільню доктарам філасофіі. З першага дня знаходжання там ён жыў у С.Рак-Міхайлоўскага. Без хістанняў уступіў у рады сялянска-рабочай грамады. Ігнат Сымонавіч быў цесна звязаны з кіраўніцтвам грамады і адразу ўключыўся ў дзейнасць Беларускага выдавецкага таварыства. Пачаў ён выступаць і ў друку. У 1927 года быў сталым супрацоўнікам часопіса «Родныя гоні». Пасаду сакратара Беларускага выдавецкага таварыства Ігнат займаў да верасня 1927 года.

Ігнат Сымонавіч хутка зрабіўся ў Вільні досыць прыкметным чалавекам.

Значнай падзеяй у грамадскім і культурным жыцці Заходняй Беларусі стала «Хрэстаматыя новай беларускай літаратуры (ад 1905 года)», складзеная І. Дварчаніным і надрукаваная ў 1927-м у Віленскім беларускім выдавецкім таварыстве ў двух варыянтах. Першы складаўся з пяці асобных кніжак, у другім варыянце ўсе пяць кніжак былі перапечаны разам.

Паэт Сяргей Новік-Пяюн згадваў, што ў яго памяці Ігнат Дварчанін паўстае як чалавек вялікай эрудыцыі і абаяльнасці. Ігнат праяўляў клопат аб тым, каб на стол беларускага чытача леглі кнігі не толькі ўжо вядомых, але і маладых таленавітых паэтаў і пісьменнікаў, вёў з імі перапіску, даваў канкрэтныя парады, а таксама арганізоўваў сустрэчы. Выдавецтва адкрыла чытачу імёны М. Васілька, П. Пестрака, М. Машары, А. Салагуба, В. Таўлая, М. Засіма і іншых. Міхась Васілёк назваў Дварчаніна сваім літаратурным настаўнікам.

Пасля разгрому Беларускай сялянска-рабочай грамады ў студзені 1927 года працягваў удзел у нацыянальна-адраджэнскім руху, рэдагаваў беларускія газеты. У 1928 годзе ад Навагрудскай акругі Дварчанін быў выбраны ў польскі сейм, дзе бараніў інтарэсы свайго народа, стварыўшы там разам з Язэпам Гаўрылікам, Аляксандрам Стагановічам і Флегантам Валынцом беларускі рабоча-сялянскі клуб «Змаганне» і стаў намеснікам старшыні гэтага клуба. Стварыўшы вясной 1929 года амаль ва ўсіх паветах мясцоваыя сакратарыяты, «Змаганне», як і грамада, стала ўплывовай палітычнай арганізацыяй

працоўных Заходняй Беларусі. Умела выкарыстоўваў І. Дварчанін і трыбуну сейма.

У жніўні 1930 года Дварчаніна, як палітычна ненадзейнага, арыштавалі польскія ўлады і асудзілі на 8 гадоў зняволення. Першы год ён знаходзіўся ў гродзенскай турме, затым паўгода ў турме на вуліцы Стэфанскай у Вільні, а ў красавіку 1932-га яго вывезлі ў Равічы. У равічскай турме Дварчанін уступіў у члены КПЗБ. У гэты цяжкі для Ігната Сымонавіча час ярка праявіліся яго якасці палітычнага змагара: мужнасць, непахісная воля, цвёрды характар.

Дварчаніну пашанцавала: 15 верасня 1932 года яго разам з некалькімі дзесяткамі зняволеных абмянялі на польскіх зняволеных, што знаходзіліся на тэрыторыі СССР. Неўзабаве Дварчаніна накіравалі на работу ў Акадэмію навук Беларускай ССР, у камісію па вывучэнні Заходняй Беларусі. З лістапада 1932 года Дварчанін працаваў навуковым супрацоўнікам у Інстытуце мовазнаўства Беларускай акадэміі навук (БАН), з ліпеня 1933 года выконваў абавязкі дырэктара Інстытута мовазнаўства БАН. Тут уступіў у члены КП(б)Б.

Усё складвалася вельмі добра. Але ўзначальваць інстытут давялося зусім нядоўга. 16 жніўня 1933 года Ігната Дварчаніна арыштавалі па справе «Беларускага нацыянальнага цэнтра», якога, напэўна, ніколі не існавала. У сувязі з арыштам Ігнат Сымонавіч выключыўся з членаў КП(б)Б. 9 студзеня 1934 года пастановай судовай калегі АДПУ ён быў прыгавораны да вышэйшай меры пакарання з заменай на дзесяць гадоў пазбаўлення волі. Дварчанін тэрмін адбываў на Салавецкіх астравах і на будоўлі Беларуска-Балтыйскага канала. 25 лістапада 1937 года пастановай «тройкі» УНКУС па Ленінград-

скай вобласці прыгавораны да расстрэлу. Як сведчаць дакументы, Ігнат Дварчанін расстраляны 8 снежня 1937 года. Пасмяротна рэабілітаваны трыбуналам Беларускай ваеннай акругі па абедзвюх справах 18 красавіка 1956 года як невінаваты.

Грамадскасць Беларусі шануе памяць свайго выдатнага сына. У 1983 годзе на яго радзіме ў вёсцы Погіры Дзятлаўскага раёна на месцы, дзе стаяла хата, у якой нарадзіўся Ігнат Сымонавіч, устаноўлена мемарыяльная дошка, а ў кастрычніку 1989 года ў Дзятлаве на цэнтральнай плошчы адкрыты помнік (бронзавы бюст) І. Дварчаніну (архітэктар У. Лятун). 29 лютага 1996 года Кабінет Міністраў Рэспублікі Беларусь прысвоіў імя Дварчаніна Жукаўшчынскай сярэдняй школе Дзятлаўскага раёна Гродзенскай вобласці.

У выдавецтве Варшаўскага ўніверсітэта ў 1990 годзе выйшла кніга А. Баршчэўскага, А. Бергман, Е. Тамашэўскага «Ігнат Дварчанін — беларускі палітык і вучоны». Дысертацыя І. Дварчаніна «Францішак Скарына як культурны дзеяч і гуманіст на беларускай ніве» ў перакладзе з чэшскай на беларускую мову Тамары Кароткай выйшла ў Мінску ў 1991 годзе. У 1995-м у Гродне ўбачыла свет кніга Я. Місарэвіча і Д. Каралёва «І. С. Дварчанін», у якой аўтары адлюстравалі жыццёвы і творчы шлях вядомага беларускага дзеяча. У выданне ўключана таксама літаратурная і публіцыстычная спадчына І. Дварчаніна. Кніга выдана на сродкі Дзятлаўскага раённага выканаўчага камітэта і калгаса «1 Мая». Гэта знамянальна і сведчыць аб народнай любові да свайго сына.

Мікола БАНДАРЭНКА, вядучы археограф Нацыянальнага архіва Беларусі.

проба п'яра

Наталля КАРПУЦЬ

ТЫ МОВУ РОДНУЮ, ЗЯМЛЯЧА, ЗБЕРАЖЫ

Запанаваць павінен лад
у нашай хаце.
Цяпер не скарб, зямляк мой,
сцеражы,
А самае галоўнае багацце, —
Ты мову родную,
ты мову зберажы.

Павер, што шчасця й волі
не здабудзем,
У душах ганьба выспее адна,
Як мову продкаў здрадліва
забудзем, —
За здраду час, ой,
не даруе нам!

На нас жыццё не можа
супніцца,
Давай імкнуцца сэрцам і душой
Да жыватворнай той святой
крыніцы,
Што нашым продкам
не была чужой.

Прыслухайся, ты чуеш?..
Гэта ж — казка!
О, сэрца,
я прашу цябе: не плач.
Ізноў гучыць пшчотна:
«Калі ласка»...
Ты роднае сваё не перайнач!

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

весткі з суполак

ЛЮБОЎ ДА БЕЛАРУСІ АБУДЗІЛА МАТУЛЯ...

З Міхасём Слабодскім мы знаёмня ўсяго паўгода. У Ізяслаў ён упершыню прыехаў летась на пачатку верасня, каб распачаць сваю працоўную дзейнасць у вайсковым аркестры Ізяслаўскага гарнізона Прыкарпацкай ваеннай акругі.

За плячыма ўжо былі гады вучобы ў Чарнавіцкім культурна-асветным каледжы, служба ў войску ў тых самых Чарнаўцах — сталіцы буквінскага краю. І вось Міхась у старадаўнім Ізяславе — горадзе, праз які нясе свае воды рака Гарынь у накірунку... Беларусі, дзе ўпадае ў Прыпяць. А пазнаёмліся мы з ім у гарадской бібліятэцы, куды я прыносіў чарговы нумар газеты «Голас Радзімы» (газета карыстаецца вялікім попытам сярод наведвальнікаў чытальнай залы як беларускай нацыянальнасці, так і ўкраінцаў, палякаў, якім беларуская мова блізка сваячніца).

Маю ўвагу прыцягнуў юнак у вайскавай форме, які чытаў з цікавасцю (бачыў гэта па ягоным засяроджаным твары!) «Голас Радзімы». Я без разваг накіраваўся ў ягоны бок, папрасіў прабачэння, што адрываю ад чытання, і спытаў, чаму ён чытае менавіта беларускамоўную газету, а не якую-небудзь «Армію Украіны» ці «Украіну молоду». Юнак усміхнуўся некажгадзі і

сказаў: «Беларусь мне зусім не чужая краіна — мая мама родом з Беларусі, з Гродзеншчыны, яе ўспаміны абудзілі ў мяне цікавасць да Беларусі, да ўсяго беларускага...»

Зараз Міхась штотыдня гасцюе ў мяне па суботах і атрымлівае ў якасці «прэзента» тое-сёе з беларускамоўнай прэсы ці кнігі і абавязкова свой, «персанальны» нумар газеты «Голас Радзімы», які пасля прачытання дае цікавым вайскоўцам.

Іграе Міхась на духавых інструментах: валторне, флейце, трубе. Мне даводзілася ўжо яго бачыць «у справе», калі аркестр маршыраваў па горадзе ў чарговую гадавіну вызвалення Ізяслава ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў... Зараз я выступаю ў ролі выкладчыка беларускай мовы: Міхась вельмі хоча здзівіць сваю матулю, калі паедзе ў Чарнаўцы, загаварыўшы з ёю на яе роднай мове! Апроч беларускай мовы, Міхася цікавяць гісторыя Беларусі, яе літаратура, музыка, мастацтва... Міхась яшчэ не быў у Бе-

Пятрусь КАПЧЫК.

Міхась СЛАБОДСКІ (УКРАІНА)

З ВАЙСКОВАГА СШЫТКА

Вышывала маці вышыванку,
паднялася рана на світанку.
І туманы беляга пазбірала
і на буйных травах парасцілала.
Вышывала маці вышыванку,
папрасіла колераў у ранка:
Сіні — рэчкай шустрай памчаў далёка,
Залацісты — сонцам стаў сярод аблокаў.
А чырвоны гронкай заззяў каліны,
Срэбны — песняю звонкай салаўінай...
Вышывала маці вышыванку...

Здаецца мне,
што дрэвы спяваць умеюць,
Мне чуюцца мелодыі Алсу!
І ад мелодый гэтых
я п'янею
І асцярожна іх з сабой нясу...

Мне снітся дзетство:
по волнам плыву ковыльным
Навстречу утрэннему
чыстому лучу.
Я птуца, я распахваю крыльы...
Еще немного,
взмах — і я взлечу!
И это сон!.. Поднять ресницы
грустно.

Звезда, смеясь, нахмурилась
в окне.
А в полутемной казарме
так пусто,
Лишь маятник
вздыхает в тишине...

Мені весна про щастя наспівала,
Війнула в серце зранене тепло.
В пучечкі диво-цвіту пов'язала,
— Я й задрімав тихим мрійним сном.
В моему серці знову сум-тревога,
Минають дні. Нема тебе, нема...
Мо десь тебе затримала дорога!
Чи снігу в груді намела зима!..

Я знову тут, де ми були з тобою.
Мелодію весни співае вітер,
А навкруги — безмежне море цвіту,
Тріпоче листя верб над головою.
Приліг на серце сум: ти так далеко,
Що аж не вірю, чи дійду до тебе.
О, мати б крила, як отой лелека,
Що одиноко лине в часі неба...
Ти не забула мене, ні, пам'ятаеш.
Ми стрінемося з тобою — вірю, знаю,
І тугу мою ти одна розраеш.
Прилинь, мій спогаде, тебе чекаю...

2.02.02 г.

вас шукаюць і чакаюць сваякі

Паважаныя чытачы «ГР»!
Звяртаюся да вас з просьбай дапамагчы мне адшукаць сваякоў па матчынай лініі ў Чэхіі.
Бацька маёй маці, **Заплетайла** (Zapletal) Марыя Вільгельмаўны, 1918 года нараджэння, **Заплетайла** Вільгельм Якаўлевіч нарадзіўся ў Чэхаславакіі, у сяле Голіцэ (Holice) Аламоуцкай акругі (зараз г. Аламоуц, Olomouc) 30 верасня 1896 года. Ён меў трох братоў, якіх звалі Карл, Ганс

АДГУКНІЦЕСЯ, ЗАПЛЕТАЛ З ЧЭХІІ

і Франс. Адзін з іх быў жанаты з рускай жанчынай Праскоўяй. Сам мой дзед Вільгельм пасля першай сусветнай вайны 1914—1918 гадоў застаўся ў Расіі, ажаніўся з украінкай **Навуменка** Марыяй Яфімаўнай.

3 ліпеня 1918 года ў іх нарадзілася дачка **Марфа** (у сям'і яе называлі **Марыя**) — мая маці. Яшчэ ў сям'і было трое дзяцей — дзве дачкі **Домна** і **Алена**, а таксама сын **Яўген**.

Жылі яны ў сяле **Данілаўка** Акімаўскага раёна Запарожскай вобласці. Мама мне казала, што іх сям'я мела пераліску з братам бацькі **Карлам** з Чэхаславакіі.

Падчас сталінскіх рэпрэсій 7.06.1938 года Вільгельм **Заплетайла** быў расстраляны НКУС, а 5.03.1963 года — рэабілітаваны. Я, **Луціў** Таццяна Уладзімі-

раўна, з'яўляюся ўнучкай Вільгельма **Заплетайлы** і спадзяюся, што яго браты таксама мелі дзяцей і ўнукаў, якія жывуць зараз у Чэхіі.

Крыху пра сябе. Жыву ў Мінску, працую выкладчыкам у Радзётэхнічным універсітэце. Мой муж выкладае ў Ваеннай акадэміі. Маю сына.

Я ведаю, што прозвішча **Zapletal** у Чэхіі вельмі распаўсюджанае, але спадзяюся на поспех з вашай дапамогай. Акрамя таго, я маю фотаздымак дзеда, зроблены незадоўга да яго гібелі. Вельмі чакаю вашай дапамогі.

З павагай
Луціў Таццяна Уладзіміраўна.
Мой адрас: Рэспубліка Беларусь, 220056, г. Мінск, вул. 50 Год Перамогі, д. 5, к. 2, кв. 32; тэл. 202-59-71.

вернісаж

У горадзе **Йыхві** (Эстонія) добра ведаюць **Маргарыту Астравумава** не толькі як старшыню згуртавання мясцовых беларусаў «БЭЗ», а і як добрую мастачку і арганізатара выстаў мастакоў-беларусаў з Санкт-Пецярбурга, Мінска, Гомеля, Вільні ў сваім, які стаў ужо родным, **Йыхві**.

КВЕТКІ БЭЗУ МАРГАРЫТЫ АСТРАВУМАВАЙ

Маргарыта атрымала адукацыю на мастацка-графічным факультэце Віцебскага педінстытута, дзе яе ведалі як **Рыту Звягіну** з горада **Лепеля**. Вучылася **Маргарыта** з **Феліксам Гуманам**, адным з лідэраў Віцебскай акадэмічнай школы. **Нездарма** акадэмія і пастэль — асноўныя віды яе мастацкай творчасці, а жанры — нацюрморт і пейзаж. Па агульнаму вызначэнню «бэзаўцаў», яе графічныя творы маюць асобую каштоўнасць як візітоўкі розных сходаў мясцовых беларусаў як у Эстоніі, так і за яе межамі: у Фінляндыі, Швецыі, Германіі, Даніі, ЗША.

Сярод пейзажаў пераважаюць лірычныя матывы берагоў балтыйскіх заліваў, казаных лясных сцяжынак з характэрнымі забудовамі.

Цікава адзначыць, што ў сваіх творах **Маргарыта** выпрацавала характэрны стыль, які заключаецца ў адборы рэчаў як узораў этнаграфіі той ці іншай культуры — эстонскай, беларускай, усходняй. Для кампазіцыі выкарыстоўваецца разгорнутая плоскасць альбо край стала ў кампактнай групіроўцы прадметаў. А самім прадметам надаецца асабліва ўзвышанасць з пункту гледжання эстэтычнай каштоўнасці. Тут і гладыш з кузняцоўскага завода (Санкт-Пецярбург) у нацюрморце «З ручніком» (1993 год), і габелены, ручнікі эстонскіх і беларускіх папрадох («Нацюрморт з ігрушамі» (1995 год), старажытны кітайскі фарфор («Святло», 2001 год) і іншае.

Серыя «Кветкі» (пастэль, акварэль) уражвае радасным адчуваннем сонечнай раніцы, доб-

рай надзеі. У гэтых карцінах шмат рамантыкі. Кветкі **Маргарыты** — цюльпаны, настурцыі, календулы — нібыта сабраны родных лепельскіх палёў палісаднікаў. А бэз увогуле — сімвал «БЭЗу».

Мастацтва, выкладчыцкай дзейнасць у мастацкай школе якой яна кіруе, культурна-асветніцкія справы, дэпутацкія абавязкі складаюць жыццё на шай зямлячкі ў Эстоніі.

А для даследчыкаў гісторыі замежнага беларускага мастацтва трэба дадаць наступнае: у 1987 годзе ў **Йыхві** ўпершыню выступілі са сваімі творамі мас-

Карціна **Маргарыты АСТРАВУМАВАЙ** «Чэрвень».

такі аб'яднання мінскіх авангардыстаў «Форма», а ў 90-х — мастакі гомельскага аб'яднання «МЭЯ». Узаемадапамога, любоў да Радзімы, дзейнасць на карысць грамадства і развіццё культуры беларускага замежжа складаюць асноўныя рысы характару **Маргарыты Астравумавай**, маёй аднакурсніцы, сяброўкі, папелчніцы па мастацтву.

Людміла НАЛІВАЙКА, кандыдат мастацтвазнаўства

зваротная сувязь

РАСІЯ, ТАТАРСТАН

АБ ТЫМ, ЯК МЫ З ЖОНКАЮ ЖЫВЁМ

Рабочы пасёлак **Камскія Паляны** (18 тысяч жыхароў) стаіць на самым берэзе **Камы**, дзе ў пачатку 80-х гадоў пачалося будаўніцтва **Татарскай АЭС**, і, мабыць, гэтая ўдарная камсамольская будоўля мела б сваё месца на карце энергасістэмы **Саюза**, але здарылася чарнобыльская катастрофа, і народ рэгіёна падняўся супраць гэтага будаўніцтва. Старажылы кажуць, што страсці былі вельмі буйнымі. Цяпер усё заглохла, пастаяннай работы няма, і многія пачынаюць стагнаць, што трэба зноў пачынаць будоўлю, хаця гэта ўсё балбатня тэхнакратаў. Усе бачаць, што ў век бескультур'я і тэрарызму ўводзіць такія аб'екты небяспечна.

А жыць тут можна прыпяваючы, каб народ шанаваў адзін аднаго. Многа ягад, грыбоў, рыбы, праўда, малавата, паелі ўсю. Прырода нагадвае **Палессе**, ёсць нават **Мінск** з прыстаўкай «шыш» як напамінае, што з тваімі грашыма, мужык, няма чаго і марыць, каб з'ездзіць на **Радзіму**. Гэта такі пасёлак на берэзе ракі **Шышка**, адсюль — **Шышмінск**.

Іронія лёсу, але гучыць здаравы прыемна лашчыць душу і слых.

Мы пенсіянеры. Жонка вяжэ панчохі, я калі-нікала бегаю на рэчку. Летам работы многа, цяпер усё больш дома сядзім, марозіцісунуць.

Жадаем усім самага найлепшага, каб на сталі былі чарка скварка. Бываеце здаровы.

А. БЕНЕДЗІКОВІЧ

ЧЭХІЯ

ЛЕКЦЫЯ А. МАЛЬДЗІСА У ПРАЗЕ

У пражскім **Карлавым** універсітэце адбылася лекцыя знакамітага беларусіста прафесара **Адама Мальдзіса** на тэму: «Беларуская прысутнасць у свеце». Гэта першая лекцыя новага курсу «Уводзіны да беларусістыкі», які мусіць даць імпульс адкрыццю наступным навукальным годам з самастойнай спецыяльнасцю «Беларусістыка». Выступленне **А. Мальдзіса** выклікала цікавасць як у студэнтаў, так і ў выкладчыкаў і навукоўцаў. Лекцыя гэтага курса будзе адбывацца што тыдзень. Наступная прысвечана феномену **Віцебска ў 1916—1926 гадах**. Чытаць яе будзе **Сяргей Харэўскі**.

Інфасервіс

навіны з архіва

А справа выглядала так. Перад паўстаннем 1863 года расійскія ўлады ў Беларусі пачалі непакоіцца з-за актывізацыі выдавецкай дзейнасці, асабліва калі яна мела не толькі камерцыйныя мэты. За імкненнем некаторых выдаўцоў знізіць цэны на польскамоўныя кнігі царскія чыноўнікі бачылі выразныя палітычныя прычыны, і таму была створана асобная камісія «па справе аб тайна існуючым таварыстве для выдавання і распаўсюджвання кніг па ніжэйшых цэнах». У дакладзе гродзенскага губернатара ад 18 мая 1862 года тагачаснаму ваеннаму генерал-губернатару Паўночна-Заходняга краю У. Назімаву паведамлялася пра вобыскі і канфіскацыю кніг, праведзеныя ў гарадах губерні, а таксама пра выяўленне друкаваных беларускіх твораў «Гутарка старога дзеда» і «Гутарка двух суседаў», што выклікала асабліва непакоі у губернскай адміністрацыі.

У гістарычным архіве Літвы ў фондзе Віленскай навучальнай акругі захоўваецца справа з мудрагелістай назвай «Пра выданне народнага часопіса на рускай, літоўскай і самагіцкай мовах», з матэрыялаў якой вынікае, як спецыфічна адразаваў У. Назімаў, чалавек далёкі ад прагрэсіўных поглядаў у сферы адукацыі, на даклад свайго гродзенскага падначаленага. У прыватнасці, ён горада падтрымаў ідэю выдання «народнага» часопіса, пра што і пісаў у Пецярбург 15 чэрвеня 1862 года ў сваіх заўвагах адносна праграмы гэтага выдання міністру народнай асветы Расіі. Вось найбольш цікавыя вытрымкі з данясення генерал-губернатара: «Што датычыць мовы, на якой мяркуецца выданне часопіса, то, на маю думку, дастаткова, каб у часопісе было два тэксты: рускі, ці, лепш сказаць, беларускі, які складаўся б у перакладзе на паперу рускім шрыфтам мясцовага русінскага дыялекту, як гэта вельмі паспяхова зроблена льюўскай газетай «Слова», і жмудскі. <...> У гэтай праграме не трэба абмяжоўваць змест часопіса адным вядомым родам артыкулаў, але дадаваць у яго, як слушна заўважае Г. Шчабальскі, і песні, і легенды, апавяданні, невялікія апавесці з сялянскага побыту, анекдоты, апавяданні розных выпадкаў і падзей у імперыі і інш., адным словам, надаць магчымую рознабачнасць і займальнасць часопісу, каб ён быў, як кніга для народнага чытання, цалкам сур'ёзным заняткам для простаю-

дзіна, але цешыў яго ў час адпачынку ад цяжкай дзённай працы. Часопіс спачатку павінен мець форму газеты і выдавацца лісткамі па адным у тыдзень да таго часу, пакуль не ўсталюецца яго існаванне. Лісткі можна лягчэй пусціць у ход, таму што на іх можна прызначыць цалкам нязначную цану. <...> Кожны артыкул павінен быць надрукаваны на ўсіх мовах, якія ўвойдуць у часопіс. <...> У заключэнне не магу не прызначыць, што складанне незалежна ад ча-

або пастановай царскія ўлады ніколі не забаранялі літаратурную творчасць на беларускай мове як такую, а часам, як гэта было напярэдадні паўстання 1863 года, нават выступалі ў ролі яе ініцыятараў для выхавання тутэйшага сялянства «ў духу праваслаўя, рускай народнасці і адданасці прасто-лу». Сапраўды, на Беларусі ў XIX стагоддзі ў асноўным друкаваліся кнігі на польскай, рускай, яўрэйскай і нават нямецкай, французскай мовах. Беларуская ж літаратура была асуджана на рукапіснае існаванне.

большых поспехаў за маскоўскае. Ва ўніверсітэцкім курсе «Рускай гісторыі» (1837) ён, як сапраўдны «эстэт», пісаў: «Беларуская гаворка, якая панавала ў Літоўскім княстве, уяўляла пачварную сумесь слоў і зваротаў рускіх, польскіх і лацінскіх».

Аднак як толькі актывізоўваўся нацыянальна-вызваленчы рух, тон вельмі хутка змякчаўся ці нават кардынальна мяняўся. Пярэдадзень і асабліва пачатак паўстання 1863 года ў Беларусі ўладна дыктавалі расійскай прэсе друкаваць у

ситуацыі, калі кожны дзень трэба было прымаць канкрэтныя рашэнні па нейтралізацыі і падаўленні дзеянняў атрадаў інсургентаў, арганізацыя выдання адышла на другі план.

У сярэдзіне мая генерал-губернатара Назімава, які актыўна падтрымліваў ідэю заснавання часопіса, змяніў на пасадзе сумнавядомы Мураўёў, дыктатарскі імператарам выдатарскімі паўнамоцтвамі. Будучы граф, слухна прызваны «вешальнікам», яшчэ больш цвёрда і паслядоўна рабіў стаўку на сілавую метады вырашэння канфлікту — па сутнасці, на дзяржаўны тэрор у адносінах да ўсіх асоб, нават ускосным чынам звязаных з паўстаннем. Ужо праз некалькі дзён пасля яго прыезду ў Вільню «туземцы» сталі сведкамі першага публічнага смяротнага пакарання. У далейшым у многіх гарадах і мястэчках Беларусі і Літвы падобныя дзікія «спектаклі» наладжваліся даволі часта. Мэта зразумелая: запалохаць жыхароў. У такой сітуацыі не магло быць і гаворкі пра нейкі часопіс на іх роднай мове.

Як сведчыць А. Цвікевіч у кнізе «Западно-руссизм», па прапанове Мураўёва была склікана нарада, якая аднаголосьна прызнала непатрэбнасць выдання «Друга народа» на беларускай мове і спраектавала выданне новага часопіса на расійскай мове пад назвай «Русское чтение», а выдаткаваныя грошы патаемна ішлі на падтрымку рэакцыйнага «Вестника Западной России», рэдактарам якога быў К. Гаворскі — адна з найбольш адыёзных фігур у гісторыі Беларусі гэтага перыяду. З архіўных жа дакументаў вынікае, што ў 1864 годзе на гэтыя грошы набывалі малітоўнікі, абразы, свечкі і да таго падобныя рэчы для «белорусского населения края», а ў 1865 годзе як быццам іх расстрацілі на ўладкаванне кніжных складоў у некаторых буйных гарадах генерал-губернатарства. Застаецца ўражанне, што проста квітнела казнакрадства.

У выніку мы маем чатыры нумары вершаванай «Гутаркі двух суседаў» і сем нумароў «Мужыцкай праўды» Кастуся Каліноўскага, выдадзеных у цяжкіх умовах канспірацыі і безграшоўя, і не атрымалі ніводнага нумара афіцыйнага беларускамоўнага перыядычнага выдання, хаця ўлады мелі і сродкі, і друкарні, і нават штат гатовых да творчасці ў пэўным кірунку аўтараў.

Ігар ЗАПРУДСКІ.

НЯСПРАЎДЖАНЫ «ДЗЕНЬ НАРАДЖЭННЯ» АФІЦЫЙНАГА БЕЛАРУСКАГА ДРУКУ

Пытанне знаўцам: «Кіраўнік якой дзяржавы і калі ўпершыню ўхваліў вылучэнне грашовых сродкаў на заснаванне ча-

сопіса на беларускай мове?» Адказ: «Імператар Расіі Аляксандр II 3 студзеня 1863 года».

сопіса асобнай кнігі для народнага чытання складае абавязковую неабходнасць і нават, па майм меркаванні, павінна напярэднічаць выданню часопіса. З яе, уласна, і трэба было б пачаць справу адукацыі нашага сялянскага саслоўя».

Такім чынам, планы былі грандыёзныя. Гаворка ішла ні больш, ні менш як пра выданне на беларускай і літоўскай мовах штотыднёвай газеты, якая з тым павінна была трансфармавацца ў не абы-які часопіс, а з пункту гледжання сённяшніх класіфікацый, грамадска-палітычнае і літаратурна-мастацкае выданне. Вось пра што хадзілі ўспаміны ў сталіцы кіраўнік мясцовай улады Паўночна-Заходняга краю.

Уся гэта справа, здавалася б, атрымала сваё лагічнае завяршэнне ў пачатку 1863 года, пра што 25 студзеня і паведамлялася з Пецярбурга апекуну Віленскай навучальнай акругі князю Шырынскаму-Шыхматаву: «Государь Император, по всеподданнейшему докладу моему в 3 день сего января, высочайше повелеть соизволил. Из имеющихся ныне в распоряжении Министерств народного просвещения сумм ежегодно отпускаеться по 6 тысяч рублей серебром на издание в г. Вильно народного журнала...»

Яшчэ ў школе ўсе чулі пра талітую забароненасць беларускай літаратуры да 1905 года. А гэта не зусім так. Нейкім канкрэтным дэкрэтам

І раптам тое ж самаўладства, увасабленнем якога быў цар, выступае ў ролі заснавальніка беларускай перыёдыкі! Улады пайшлі на гэта не з-за філантропіі, празмернага дэмакратызму ці шчырага імкнення адукаваць непісьменнае сялянства. Яны проста былі вымушаны шукаць адекватнае процідзеянне шырокаму распаўсюджванню ў краі нелегальнай агітацыйнай літаратуры на беларускай мове, у тым ліку і «Мужыцкай праўды» Кастуся Каліноўскага. Зрэшты, У. Назімаў гэтага і не хаваў, адкрыта называючы галоўную мэту такога неардынарнага пачынання, — «уступіць у барацьбу з польска-лацінскай прапагандай».

Па вялікім рахунку, у Расіі не схільныя былі звяртаць асаблівую ўвагу на Беларусь да таго часу, пакуль тут не пачыналіся нейкія катаклізмы. У XIX стагоддзі ў перыяды палітычнага зацікаўлення ў краі рускія навукоўцы і публіцысты, якія фарміравалі грамадскую думку і ўплывалі на рэгіянальную палітыку, у большасці сваёй былі салідарныя ў вывадах. Яны амаль адзінадушна адмаўлялі само існаванне беларускага народа і яго мовы як асобных у славянскай супольнасці. У сваіх нібыта аб'ектыўных працах многія з іх не грэбавалі зневажальна ці з'едліва выказацца пра беларусаў і іх «наречце». Напрыклад, прыдворны гісторык М. Усталаў без ваганняў вынес прысуд усяму нашаму старажытнаму пісьменству, якое калісьці дасягнула значна

тым ліку і пакаяння артыкулы пра злычыннае занябданне велікарускай грамадскасцю інтарэсаў беларускага селяніна. Цікава, што ў 1863 годзе ў адным з допісаў у маскоўскую спывацкую газету «Дзень» сцвярджалася: «...Необходно, как селянин разумеет царскі указ і загады рускіх улад зусім выразна без непаразумеання, неабходна, каб адчуў сябе цалкам рускім, а для гэтага ён павінен адчуць сябе перш за ўсё беларусам: адразу выляпіць з яго велікарускага мужыка немагчыма дый і няма патрэбы». Далей невядомы карэспандэнт «Дня» прапанаваў ствараць у краі беларускія пачатковыя школы.

Але чаму ўсё ж дата 3 студзеня 1863 года так і не стала «афіцыйным днём нараджэння» беларускай прэсы?

Як аказалася, нават «высочайшыя повеления» не заўсёды выконваліся ў Расійскай імперыі, хаця грошы на выданне часопіса (і па тым часе немалыя) выдаткоўваліся акуратна на працягу першых трох гадоў. Напачатку справа патанула ў бюракратычнай пералісцы, а падзеі разгортваліся непрадказальна і імкліва.

У другой палове студзеня 1863 года ў Беларусі пачалася і стала набіраць моц нацыянальна-вызваленчае паўстанне, якое дасягнула свайго апагея ўжо ўвесну таго ж года. Краёвая адміністрацыя была шакіравана шырыняй і масавасцю руху і па першым часе знаходзілася ў разгубленасці. У такой

наму Жыткавіцкаму раёну, размешчанаму на поўдні Беларусі. Ад вёскі Рудня да Чарнобыля напярэкі не больш сотні кіламетраў. Значная частка ўгоддзяў Жыткаўшчыны (звыш 28 тысяч гектараў) заражана радыеактыўнымі ізатопамі са шчыльнасцю ад 1 да 5 кюры на кіламетр, а ў некаторых месцах — ад 5 да 10. У першыя гады людзям плацілі за пражыванне ў забруджанай мясцовасці нейкія грошы — 6 рублёў у месяц, здаецца, нібы за іх можна было купіць здароўе, а праз некалькі гадоў і таго не стала. Гэту падачку ў народзе адразу ж трапіла назвай «труннымі». Столькі каштавала ў той час бутэлька дэфіцытнай гарэлкі.

Сёння ў Беларусі, на забруджанай радыенуклідамі тэрыторыі, жыве звыш 20 працэнтаў насельніцтва краіны. Дасталася, зразумела ж, і майму род-

наму Жыткавіцкаму раёну, размешчанаму на поўдні Беларусі. Ад вёскі Рудня да Чарнобыля напярэкі не больш сотні кіламетраў. Значная частка ўгоддзяў Жыткаўшчыны (звыш 28 тысяч гектараў) заражана радыеактыўнымі ізатопамі са шчыльнасцю ад 1 да 5 кюры на кіламетр, а ў некаторых месцах — ад 5 да 10. У першыя гады людзям плацілі за пражыванне ў забруджанай мясцовасці нейкія грошы — 6 рублёў у месяц, здаецца, нібы за іх можна было купіць здароўе, а праз некалькі гадоў і таго не стала. Гэту падачку ў народзе адразу ж трапіла назвай «труннымі». Столькі каштавала ў той час бутэлька дэфіцытнай гарэлкі.

Малюнак Вячаслава ІГНАЦЕНКІ.

гісторыка-публіцыстычнае эсэ

Аляксандр АЛПЕЕЎ

...І НЕ БЫЛО ЗАЎТРА

Аварыя, якая здарылася ў Чарнобылі, асабліва згубнай аказалася менавіта для Беларусі. У наш бок у той дзень дзьмуў вецер, і ядзернае вадкаска, прайшоўшы над тэрыторыяй рэспублікі з паўднёвага ўсходу на паўночны захад, дасягнула Вільнюса, праплыло над шэрагам краін Заходняй Еўропы (і, разварнуўшыся над Вялікабрытаніяй, пайшло на скандынаўскія краіны). Плошча тэрыторыі, за-

ражанай самым небяспечным і даўгавечным радыеактыўным элементам цэзіем-137, у Расіі склапа каля 2,5 тысячы квадратных кіламетраў, на Украіне — звыш 1,5, а ў нашай невялікай Беларусі — каля чвэрці тэрыторыі. Прыкладна пятая частка гэтых зямель выключана з сельскагаспадарчага карыстання.

Трагедыя прымусіла сотні тысяч людзей пакінуць назаўсёды родныя мясціны, магільны продкаў, нажытую гадамі маёмасць. Толькі некаторыя раё-

захавай традыцыю

МАСЛЕНКА

Пачатак на 1-й стар.

*А ў нас сягоння масленіца.
Прыляцела ластавіца.
Села на тылу, на калу,
Кідала масла на каму,
А хто ўхопіць — так таму...*

На Масленку ездзілі вакол вёскі, рабілі кругавыя рухі, вадзілі карагоды. На думку нашых продкаў гэта дапамагала сонцу хутчэй зрабіць гадавы круг, паскорыць надыход вясны.

Масленка лічыцца язычніцкім святам. Яно не мае канкрэтнай даты ў народным календары, а пачынаецца за восем тыдняў да Вялікадня. Працягваецца Масленка роўна тыдзень, які так і называецца: масленічны, або сырны.

П. Шэйн піша, што ў беларусаў Пскоўшчыны, Віцебшчыны, Магілёўшчыны, Смаленшчыны з веча ра жанчыны хадзілі праведзець маладуху, "якая ў апошні мясеад выйшла замуж". Падышоўшы пад акно, спявалі:

*Маладая ты, Марутка,
Выйдзі, выйдзі к нам на вулку!
У нас на вуліцы дзевак многа,
Дзевак многа і рабят.
Вазьмі сыра — родзіш сына.
Вазьмі мачку — родзіш дачку...*

Маладуха выходзіла на вуліцу і частавала спевакоў.

У Чэрыкаўскім раёне зяці хадзілі да цешчаў "галаву масліць". Гэта азначала, што цешча частавала гарэлкай, блінамі з маслам.

У Мінскай губерні хлопцы цягалі калоду ад хаты да хаты "дарослых дзяўчат", што дагэтуль не выйшлі замуж, і кожная дзяўчына мусіла ад іх адкупляцца пачастункамі.

У Магілёўскай губерні ў масленічны чацвер наймагі пастухоў на будучы год.

У нядзелю паўсюдна наладжвалі провады Масленкі. Збіраліся ўсім родам за сталом, а гаспадар садзіўся на куцце. Яму нізка кланяліся і гаварылі: "Грасці, бацька родны, калі чым саграшыў парад табою, справай ці языком." Потым гаспадар падымаўся і выходзіў на хату, кланяўся ўсім і таксама прасіў прабачэння за ўсе свае грахі і памылкі. Затым усе частаваліся і спявалі масленічныя песні.

*А ты, масленіца, белы сыр.
Ай, люлі, люлі, белы сыр.
А хто ж цябе палізаў — маладуха.
Ай, люлі, люлі, маладуха.
А ты, масленіца, палізуха,
Ай, люлі, люлі, палізуха.*

Масленічныя гульні, песні, рытуалы і паэзія як па часе, так і па зместу вельмі блізка да вясновай абраднасці. Таму ў земляробчым календары масленічныя абрады і песні адносяцца да вясновай традыцыйнай абраднасці, якую і пачынаюць.

Сягоння Масленку на Беларусі спраўляюць паўсюдна ў кожнай вобласці і кожным раёне. Гэта сапраўдныя народныя гулянні з удзелам шматлікіх фальклорных гуртоў, зімовымі і вясновымі песнямі, спартыўнымі гульнямі і абавязкова з прызавым слупом, на самы верх якога чапляюць чобаты, кашулі ці якую жывіна. Абавязковым на свяце бывае спальванне пудзіпа зімы і ваджэнне карагодаў вакол вогнішча. Так Масленкай праводзяць зіму і сустракаюць вясну.

*"Масленка-палізуха,
працягніся хоць да Духа".
"Масленка з блінамі,
а пост з грыбамі".*

Падрыхтаваў Мікола КОТАЎ.

крыжаванка

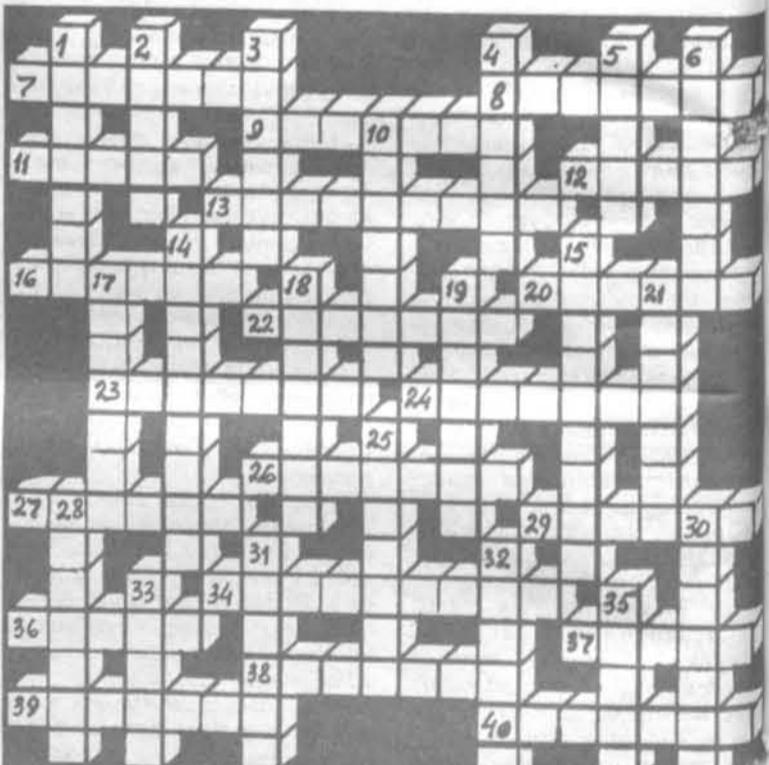
ПА ГАРЫЗАНТАЛІ.

7. Адтуліна, прасечаная ў педэнтай паверхні рэчкі. 8. Перапынак у час спектакля. 9. Спецыяльная ўстаноўка для вызначэння месцазнаходжання прадмета з дапамогай адбітых на яго гукавых або электрамагнітных хвальці па яго ўласнаму выпраменьванню. 10. Будынак для памянянага месцазнаходжання цара, кіраўніка дзяржавы. 11. Белае рэчыва, якое атрымліваецца шляхам абпальвання асабага каменю і скарыстоўваецца ў будаўніцтве. 12. Дакумент на права часовага карыстання чым-небудзь (напрыклад, кнігамі ў бібліятэцы). 13. Тайна, таямніца, тайны спосаб. 14. Аддзел установы, арганізацыі. 15. Тоўсты блін з прэснага цеста. 16. Чалавечая фігура з дрэва або пап'емашы для прымеркі або паказу адзення. 17. Поза. 18. Кантрабас. 19. Пропуск, недагляд, хіба. 20. Колькасць часу, гадоў, пражытых ад нараджэння. 21. Пацупце непрыхільнасці, недружалюбнасці, агіды. 22. Будыніна, звычайна дашчаная, для часовага жылля. 23. Чые-небудзь погляд, перакананні, светапогляд. 24. Сіпа, настойлівасць у дасягненні пастаўленай мэты. 25. Пусты цыліндр у машынах, механізмах. 26. Пераможца ў спартыўных спаборніцтвах.

ПА ВЕРТЫКАЛІ.

1. Вузкая градка, засаджаная засеяная чым-небудзь. 2. Занавеска, якая закрывае ложка зверху з бакоў. 3. Гарызантальнае перакрыццё ў корпусе судна. 4. Сельскагаспадарчая прылада ў выглядзе драўлянай або металічнай рашоткі з зубцамі для паверхнявага рыхлення глебы — барабан. 5. Доўгая вярхоўка з пяці на канцы для лоўлі жывёл. 6. Адна з дзвюх дашчаных або жалезных створаў, якімі закрываюць вокны знадворку. 7. Каштоўны камень фіялетавага або блакітнага колеру. 8. Чалавек адзнакамі бялагічнага і псіхічнага выраджэння. 9. Новае слова, словазлучэнне. 10. Заговор, мідзеж, бунт. 11. Склад зброі і ваеннай амуніцыі. 12. Жалезная пастайка для коўкі металу. 13. Мука з ачышчанага пражанага аўскага стравы з такой мукі. 14. Англійскі пісьменнік, аўтар "Рамэа і Джульета". 15. Сталярны інструмент. 16. Месца для спартыўных гульняў, спаборніцтваў. 17. Прыстасаванне для перадачы або ўлоўвання радыёхвалі. 18. Колькасць, якая абазначаецца лічбай 1 000. 19. Задняя (у жывёлах — верхняя) частка шыі, якая пераходзіць у спіну. 20. Людзі, аб'яднаныя агульнай працай, інтарсамі; калектыў.

Склала Ірына БЕКІЎ

занатоўкі з натур

МЫШКА

Аднаго разу тата і мама прыйшлі ў садзік забраць дзяцей. Раптам бачаць: усе дзеці і нават выхавальніца стаяць на сталі і калоцяцца: "Ой, мышка, мышка!" І праўда, па зале бегла маленькая чорная мышка. Нехта сказаў: "Трэба яе забіць!" Але лагапед, якая таксама стаяла на сталі, запырчыла: "Не трэба яе забіваць. Яна ж такая маленькая, як і вы! Яе трэба выпусціць!" Так і зрабілі.

НЕ КАЖЫ ТАГО, ЧАГО НЕ ВЕДАЕШ

Пасадзілі хлопчыка снедаць. Паклалі яму катлету. Хлопчык запырчыў: — Ой, якая вялізная катлета! Яе не з'ем. На гэта дзядулька адказаў: — Тое, што не з'ясці ты, даем яму. Праз нейкі час хлопчык устаў з-за стала і кажа: — Усё, я паеў. — А дзе тое, што ты не даеў? Сержык ЧЫЛІКІН-САДЭЛЬС

творчасць

Фота Ірыны КАБЕЛКА, БелТА.

У дзесяць гадоў захапілася іграй на фартэпіяна і слевама вучаніца 1-й Драгічынскай школы Марына ГРЫНЕВІЧ. Сёння яна спявае ў хоры Драгічынскага палаца культуры, што ў Брэсцкай вобласці, выступае з вакальнымі нумарамі на ўсіх святах і ўрачыстасцях.

коратка

ЮНЫЯ ЭКОЛАГІ ПАЗНАЮЦЬ СВЕТ

Супрацоўнікі Дзятлаўскай раённай дзіцячай бібліятэкі, якой доўгі час загадае Таццяна Барысавец, вучаць дзяцей разумець узаемаадносінны чалавека і навакольнага асяроддзя.

Цяпер супрацоўнікі бібліятэкі цікава і змястоўна аформілі экалагічны куток "Прырода яшчэ спадзяецца". У бліжэйшы час юныя экалагі сустрэнуцца з вядомымі вучонымі-біёлагамі Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Я. Купалы і іншых навучальных устаноў абласнога цэнтра.

Іосіф ЗАЯЦ

прэм'еры «беларусьфільма»

У мінулым годзе студыяй "Летаніс" завершана праца над 14 хранікальна-дакументальнымі фільмамі. Прапануем анатацыі на некаторыя з іх.

«ФІЛАСОФСКАЕ АДЗЯЖЭННЕ»

Рэжысёр-аператар — Ю. Гарулёў. Герой фільма — доктар медыцынскіх навук, кіраўнік Рэспубліканскага цэнтра сардэчна-сасудзістай хірургіі, паўрэат Дзяржаўнай прэміі Юрый Астроўскі. Карціна прысвечана праблемам сучаснай кардыяхірургіі.

«ХОЙНІЦКАЯ ХРОНІКА»

Рэжысёр — М. Князеў. Што змянілася ў жыцці хойніцкага краю Гомельшчыны за 15 гадоў пасля катастрофы на ЧАЭС? Герой фільма — старшыня адміністрацыі раёна, урач, святар, вучоны, жыхары Хойнікаў — кожны па-свойму адносяцца да падзей мінулага і да сённяшняга дня. Тое, што людзі не кінулі гэту забруджаную зямлю, дае надзею на яе адраджэнне.

«ГАСПАДАР»

Аўтар сцэнарыя і рэжысёр — С. Гайдук. У 2001 годзе М. Корчміт, кіраўнік акцыянернага камбіната "Сноў" Нясвіжскага раёна Міншчыны, удастоены вышэйшай узнагароды краіны — Зоркі Героя Беларусі. Гэта ацэнка асабістага ўкладу кіраўніка ў развіццё сельгаспрадпрыемства, а таксама прызнанне поспехаў працаўнікоў гаспадаркі, якія забяспечылі ў гэтым годзе самыя высокія ў

краіне ўраджаі, надоі, прыбаўленні ў вазе жывёлы.

«МАЛАФЕЕЎ ПРАЗ 20 ГАДОЎ»

Рэжысёр — У. ЦЯСЛЮК. У 1982 годзе футбалісты мінскага "Дынама" пад кіраўніцтвам галоўнага трэнера Эдуарда Малафеева сталі чэмпіёнамі СССР.

Праз пятнаццаць гадоў Э. Малафееў вярнуўся на Беларусь, калі каманда рыхтавалася да чэмпіянату свету 2002 года. Але ў фінал беларусы не трапілі. Трывогі і спадзяванні саміх футбалістаў, роздум трэнера аб прычынах няўдачы, драматызм гульні складаюць сюжэт кінааповяду.

«У МЯНЕ ЁСЦЬ МАРА...»

Аўтар сцэнарыя і рэжысёр — І. Волах. Маладыя людзі 17-19 гадоў — як яны бачаць жыццё? Да чаго імкнуча, што сцвяржаюць, пра што марыць? Герой фільма, студэнт Таццяна Аляксеева і Уладзіслаў Ваксма, Сцяпан Сяміжон і выхавальнікі гуманітарнага ліцэя імя Я. Коласа, удзельнікі тэатра-студыі фільфака БДУ і праваслаўнага тэатра "Каганец" шчыра, змястоўна адказваюць на гэтыя пытанні. У выніку перадагледачом паўстае светлы, сімпатычны партрэт сучасніка.

Падрыхтавала Алена СПАСЮК.

АДКАЗЫ НА КРЫЖАВАНКУ, ЗМЕШЧАНУЮ У № 3

- 1. Абібок. 2. Кладка. 3. Адсек. 4. Крок. 5. Крона. 6. Арэна. 7. Арышт. 8. Трызна. 9. Абнова. 10. Аўчарка. 11. Абора. 12. Абраз. 13. Аркада. 14. Асмалак. 15. Клунак. 16. Клуб. 17. Бутан. 18. Надзел. 19. Лаўсан. 20. Напартак. 21. Кастрыца. 22. Аграк. 23. "Курган". 24. Ніш. 25. Агратэхнік. 27. Брашур. 29. Квартал. 31. Адвакат. 33. Барбан. 35. Трывога.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь;
Камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь;
Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі;
Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом "Радзіма".

Наш адрас: 220005, Беларусь, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.
Тэлефоны: (+375-17) 213-31-97 (бухгалтэрыя, тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Паіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 81. 63854. Падпісны індэкс Беларусі.
Тыраж 2 068 экз. Зак. 467. Падпісана да друку 25.2.2002 г. у 12.00

Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларусь-Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).